

I.Mahmud'un Tahta Cülusunda III. Ahmed'in Kızı Saliha Sultan'ın Gönderdiği Bir "Tebrik-Nâme" Hakkında

"Afaka müjdeler kim ba-mahz-ı avn-i ma'bud;Geçti serîr-i adle Şeoket-lü Hân Mahmud"

İshak Efendi

Rümeysa KARS^a

Özet

Osmanlı Devleti, Türk-islâm devlet geleneklerine dayalı bir teşkilat ve teşrifat yapılanmasına sahiptir. Padişahların tahta çıkmaları esnasında bu protokol kaideleri ekseninde 'Cülûs merasimi' adı verilen bir merasim düzenlenir ve yeni padişaha biat edilmesi öngörülürdü. Cülûs merasimine ilişkin tebrik-nâme gönderilmesi de önemli bir gelenektir. Tebrik-nâmeler, özel veya resmi kişiler arasındaki yazışmalar içerisinde kutlama amacına yönelik bir türdür. Genellikle bir ihsana mazhar olma gayesine hizmet eden bu gelenek saray ricali, harem halkı ve pek çok edebî zümre açısından da değerli görülmüştür. Çalışma kapsamına giren konu Sultan III. Ahmed'in kızı Saliha Sultan'ın; Sultan I. Mahmud'un cülûsu dolayısıyla gönderdiği tebrik-nâme olup; padişahın kendisine ve annesine hediye ettiği birer cariyeye dair mektubu ile harpte sultanın muzaffer olması temennisini içermektedir. Dolayısıyla bu çalışmada bahsi geçen tebrik-nâmenin yazılış maksadı üzerinde durulacaktır. Bu bağlamda Devlet Arşivleri Başkanlığı Topkapı Sarayı Müzesi Arşiv katoloğundan temin edilen ilgili tebrik-nâmenin yedi varak olarak düzenlenen vesikaları transkripsiyon ve değerlendirmeye tabi tutularak analizi yapılmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler

Teşkilat
Teşrifat
Cülûs
Tebrikname

Makale Hakkında

Geliş Tarihi: 06.02.2022
Kabul Tarihi: 21.09.2022
Doi: 10.18026/cbayarsos.1068723

About a "Letter of Greeting" that Ahmed III's Daughter Saliha Sultan Sent During the Throne of Mahmud I

Abstract

The Ottoman Empire has an organization and ceremonial structure based on Turkish-Islamic state traditions. During the sultan's accession to the throne, a ceremony called 'Cülûs ceremony' was held in line with the rules of this protocol and it was foreseen to pay allegiance to the new sultan. It was also an important tradition to send a congratulatory name for the Culûs ceremony. Congratulation-names are a type for celebration purposes in correspondence between private or official persons. This tradition, which generally serves the purpose of being the recipient of benevolence, was also seen as valuable in terms of palace dignitaries, harem people and many literary groups. The subject within the scope of the study is III. Ahmed's daughter Saliha Sultan; It is a congratulation-name sent by Mahmud I on his death; It contains a letter about a concubine that the sultan gave to himself and his mother, and the wish of the sultan to be victorious in the war. Therefore, in this study, the purpose of writing the aforementioned congratulation-name will be emphasized. In this context, the seven-leaf documents of the relevant greeting-name will be transcribed and analyzed.

Keywords

Organisation
Arrival
Cülûs
Letter of Greeting

About Article

Received: 06.02.2022
Accepted: 21.09.2022
Doi: 10.18026/cbayarsos.1068723

Giriş

Teşrifat, Osmanlı Devleti'nde resmî işlere dair protokol ile saray halkının özel hayatlarına dair merasimleri ifade eden bir kavramdır. Bu merasimler içerisinde önem arz eden ve Arapça bir kelime olan ve sözlükte "oturmak" anlamına gelen *cülûs* tabirinin tahta geçme, oturma, çıkma, saltanata geçme anlamına karşılık geldiği de bilinmektedir. (Develioğlu, 2009:s.235)

Osmanlılar'da *cülûs* sözü daha çok şehzadelerin tahta geçişi münasebetiyle kullanılmıştır. Osmanlı Devleti'nin kuruluş döneminde yerleşmiş bir tahta geçiş sistemi bulunmamaktaydı. Bu durum hânedan mensupları ve özellikle şehzadeler arasında kanlı mücadelelere sebebiyet vermiştir. Kuruluş devrinde tahta cülûs kaidesi, daha önceki Türk-İslâm devletlerinde olduğu gibi genellikle devlet ileri gelenlerinin bir şehzade üzerinde ittifakıyla gerçekleşmiştir. Bu şehzadenin bazen vasiyet yoluyla belirlendiği de olmuştur.(Özcan,1993:s.108) Nitekim veraset usulünde yapılan değişiklikle ülke idaresi hanedanın hakkı olmaktan ziyade süreç içerisinde *hükümdar oğullarınıdır* şeklinde değişim göstermiş; zaman içerisinde birtakım taht mücadelelerinin yaşanması tahta geçiş kaidesinde kardeş katlini yasalaştırma yoluna evrilmiş ve ekber-erşed sistemi ile de en tecrübeli ve yaşça en uygun kişinin hükümdar seçilmesi şeklinde farklı bir boyut kazanmıştır. I.Ahmet, kardeş katli yasasında değişikliğe giderek bunun yerine ekberiyet ve erşediyet esasları uyarınca tahta geçilmesi kaidesini ve kafes sistemini getirmiştir. Bu sayede sırasıyla kardeşi Mustafa, oğulları Osman, Murad ve İbrahim tahta geçebilmiştir. Bu şekilde merkezi otoriteyi etkin kılma noktasında seçici kurumsal değişikliğe riayet eden devlet otoritesi, sancağa çıkma usulünün terkedilmesi ve göz hapsinde tutulma maksadıyla kafes usulünü etkin hale getirmiş, can güvenliğine karşı özgürlükleri ellerinden alınan şehzadeler birer daireye kapatılmış bu şekilde tecrübeden yoksun ve psikolojileri sıkıntılı şehzadelerin yetişmesi bazı problemleri de beraberinde getirmiştir. Yönetim tecrübesinden yoksun küçük yaşta padişahlar adına yönetim erki valide sultanlar ve devlet ileri gelenleri şeklinde varlık göstermiştir. (Kırpık, 2016:s.359)Bu şekilde kadınların devlet yönetimi üzerinde etkilerinden bahsedilmeye başlanmıştır. Nitekim 1603-1648 arasındaki süreçte Osmanlı tahtına küçük yaşta, yönetim tecrübesinden yoksun, ruhi bunalımları yoğun şehzadeler geçmiştir. 1. Ahmed(13), 2. Osman(11), 1. Mustafa(9) ve İbrahim(psikolojik buhran sebebiyle) 4. Murad(11) yaşlarında tahta geçmişler ve bunlar içerisinde Osman(11), İbrahim'e(psikolojik buhran sebebiyle) 4. Murad(11) yaşlarında valideleri Kösem Sultan naiblik yapmış, torunu 4. Mehmed'e ise annesi Turhan Sultan naiblik yapmıştır. (Uzunçarşılı, 1984:s.113; Tezcan,2006:s.105)Konumuz kapsamına giren dönemde I. Mahmud'dan sonraki dönemlerde de çıkarılan fermanlarda cülûsta bir şehzadede ittifakın devamı usulünün esas alındığı "ekberiyet" esasına uyularakhânedanın en yaşlı üyesi tahta geçmiş, öteki şehzadelere dokunulmamıştır.

Bu veraset sürecindeki değişiklik içerisinde tahta geçiş belirli bir merâsimle tatbik olunmaktaydı. Padişahların ölümü ya da hal'i gibi sebeplerle boşalan tahtın en kısa sürede doldurulması için cülûs töreninin oldukça kısa bir sürede yapılması gerekirdi. Çünkü bir kaos ortamı olmadan yeni padişaha devlet adamlarının biat etmesi ve merkezi otoritenin muhafazası için bu hususa ivedilikle riayet edilmesi gerekmektedir.

Devlet erkânı,askeri zümre ve ilmiye mensuplarının katılımıyla cülûs merasimi yapılırdı. En gösterişli tarzdamerasim, II. Murad döneminde gerçekleştirilmiştir. (Ortaylı,2011:s.45; Özbilgen, 2003:s.13)

Fatih dönemi itibariyle her tahta çıkış merâsiminde padişahlar tertiplenen büyük alaylar ile saraya getirilir; önce saray halkı ve yeni hükümdarın bendeleri tarafından yer öpülerek bağlılık gösterisi yapılırdı. Ardından divân kurulur. Hükümdar teşrifat sırasına göre gelenleri kabul ederdi. (Ali Seydi Bey, 1921:s.145)

Cülûs merasiminde davet edilenler teşrifattaki sıralarına göre yerleşirlerdi. Törende Sadrazam, Vezirler, Şeyhülislam, Beylerbeyleri, Kazaskerler, Defterdarlar, Nişancı, Yeniçeri Ağası gibi üst düzey devlet erkânı ile ilim adamları, medrese hocaları ve yeniçeri bölüklerinin önde gelen yetkilileri bulunurlardı. (Kurtaran, 2014:s.759) Sadrazam ve Şeyhülislam hırka-i şerif odasında ilk biat vazifelerini yaptıktan sonra kürklerini giyerek Divan-ı hümayuna giderlerdi.(Uzunçarşılı, 1945:s.187)

Yeni hükümdarın tahta geçiş süreci şu şekilde cereyan etmekteydi:

Osmanlılar'da hükümdar ölünce Dârüssaâde ağası durumdan hemen sadrazamı haberdar ederdi. Sadrazam da vezirleri, kaptanpaşayı, şeyhülislâmı ve kazaskerleri, defterdarı, nişancıyı, nakîbüleşrafı, İstanbul kadısını, yeniçeri ağasını, sekbanbaşını ve kul kethüdâsını çağırarak hep birlikte saraya giderler, Kubbealtı'nda veya Sünnet Odası'nda toplu halde yeni padişahın çıkmasını beklerlerdi. XVII. yüzyıl başlarından itibaren, tahta geçecek şehzade, Kızlar ağası ve Silâhdar ağa tarafından Şimşirlik'ten alınır, padişahın vefat ettiği ve saltanat nöbetinin kendisine geldiği söylenip tebrik edilirdi. Bu arada Selçuklular'da olduğu gibi Osmanlılar'da da bazan tahta yeni geçen hükümdara ölen padişahın naaşı gösterilirdi. Padişah, bir kolunda Dârüssaâde ağası, diğer kolunda Silâhdar Ağa olduğu halde önce Hırka-i Şerif Dairesi'ne götürülürdü. Burada sadrazam ve şeyhülislâmın biatından sonra başında saltanat alâmeti olarak yûsufî destar ve sırtında samur erkân kürkü ile eski bir Türk töresine göre müneccimbaşı tarafından belirlenen eşref-i sâatte Bâbüssaâde önünde kurulan tahta oturtulur ve hemen öteki devlet ricâli de kendisine biat ederdi. (Ahmed Cevdet Paşa,1309:s.236-237)

Bir yandan yeni padişah için cülûs töreni yapılırken öte yandan ölen padişah için de cenaze merasiminin hazırlıklarına başlanırdı. Sadrazam ve şeyhülislâm yeni padişaha Hırka-i Saâdet Dairesi'nde biat ettiklerinden genellikle tören yerinde hükümdara önce nakîbüleşraf biat ve dua ederdi. Ardından bayram tebriklerinde olduğu gibi Kırım hanzâdesi, Rikâb-ı hümayun ağaları ve Kapıcıbaşı ağalar biat ederlerdi. Kubbealtı'nda bekleyen şeyhülislâmın gelip dua etmesinden sonra sadrazam ve öteki vezirler, kazaskerler, diğer devlet ileri gelenleri, ocak ağaları biat ederek tebriklerini sunarlardı. Nihayet Teşrifatçı Efendi'nin etek öpmesiyle merasim son bulurdu. (Ali Seydi Bey, 1921:s.146;Uzunçarşılı,s.188; Kurtaran,s. 762).

Yeni hükümdar tahtından kalkıp hazır bulunanları selâmladıktan sonra selefi olan hükümdarın cenaze namazını kılar ve Enderun'a dönerdi. *Padişahın tahta oturduğunda ve kalkışında vezîriâzamın, şeyhülislâmın, öteki vezirlerin ve kazaskerlerin tebrikleri sırasında Dîvân-ı Hümayun çavuşları tarafından alkış tutulması tören gereği idi. Yeni padişahın cülûstan sonra sakal bırakması âdet olup buna "tesrîh-i lihye" denirdi (Kılıç, 2002:s.880.)*

Padişah birkaç gün içinde paşa kapısına yeni kazdırdığı mühürle birlikte bir hatt-ı hümayun göndererek sadrazama makamında kaldığını bildirir ve bazı öğütlerde bulunurdu. Bu hatt-ı hümayun reîsülküttâb tarafından devlet erkânının huzurunda merasimle okunurdu. Sadrazam da cevap olarak bir teşekkür mektubu yazar ve saray görevlisiyle Hünkâra iletirdi. Bu arada görevliye kürk, maiyetine de hil'atler giydirilip hediyeler verilir. Buna "umum hil'ati" denirdi. Birkaç gün sonra sadrazam ve şeyhülislâmın teşekkür için saraya gitmeleri, huzura çıkmaları teşrifat kuralı gereği idi. (Ali Seydi Bey, s.147) Ardından yeni padişahın Eyüp Sultan'a götürülerek orada kılıç kuşanma merasiminin yapılması da devletin yıkılışına kadar devam etmiş törenlerdendir.

Saray gelenekleri içerisinde Osmanlı hükümdarlarının saltanat makamına oturmaları nedeniyle düzenlenen *kılıç kuşanma merasimleri* resmi belgelerde "taklid-i seyf, takallüd-i şemşîr" olarak geçmektedir.(Kurtaran ve Karaca 2021:s.85)

Kılıç Kuşanma merasimi iki aşamadan oluşurdu. Bunlardan birincisi törenin yapıldığı alana kadar gidişi ihtiva eden *kılıç alayı*, diğeri de kutsal kabul edilen kılıçlardan en az birinin kuşanmasından oluşan *kılıç kuşanma* yani tören aşamasıdır. (Tanrıbuyurdu,2012:141; Kılıç, 2004: 52; Özcan, 2002: 408- 409.),Kılıç kuşanma merasimini padişah türbelerinin ziyareti takip ederdi. Önceleri bütün padişah türbelerini kapsayan bu ziyaret daha sonra sadece Fâtiht Sultan Mehmed'in türbesinin ziyaretiyle sınırlı tutulmuştur. Cülûsun on beşinci günü yeni padişahın Mukaddes Emanetler Dairesi'ne gitmesi ve kayıt defterlerini gözden geçirmesi de âdetti (Özcan, s.112;Kılıç, 2004: 54).

Evliya Çelebi'nin naklettiği vech ile:XVII ve XVIII. yüzyıllarda cülûs törenleri sırasında bazı padişahların başlarına yûsufî denilen bir sarık sardıkları veya bu adla anılan bir serpuş giydikleri bilinmektedir.Ayrıca Hz. Yûsuf'a ait olan bu sarığı Yavuz Sultan Selim'in Mısır'dan getirdiğinin rivayet edildiği de bu suretle öğrenilmektedir. (Evliya Çelebi,1096: s.227)

Yeni padişahın cülûsu, İstanbul'da dellâllar ve top atışlarıyla ilân edilir, ayrıca devletin her tarafına gönderilen fermanlarla bütün ülkeye duyurulurdu. Böylece şenlikler yapılır, hutbenin yeni hükümdar adına okunması, sikkenin de onun adına kestirilmesi emredilirdi. Cülûsun elçiler vasıtasıyla dost ve komşu devlet hükümdarlarına bildirilmesi de âdetti; buna "cülûs tebliği" denirdi. Bu arada yabancı devletlerden cülûs tebriği için elçiler gelir, bunlar için de kabul törenleri düzenlenirdi. (Kurtaran,2014:s.765) Son derece ihtişamlı olarak düzenlenen elçi kabulleri devletin görkemini sunma vesilesi olarak düşünölmekteydi.

Yeni padişahın cülûsu münasebetiyle devlet ve saray erkânına, ulemâyaya ve Kapıkulu ocakları mensuplarına bahşiş verilir. Bu gelenek, Osmanlılar'dan önceki İslâm devletlerinde de görölmektedir. Başlangıçta padişahların bir ihsanı olan cülûs bahşışı sonraları zorla alınan bir ücrete dönüşmüş ve bu yolda istenmeyen hadiseler meydana gelmiştir. Sık sık dağıtılan cülûs bahşişleri münasebetiyle devlet hazinesi büyük sıkıntılara sokulmuştur. Yine konumuz kapsamındaki sultanların cülûs merasiminde dağıtılan cülûs bahşişine ilişkin şu ifadelere yer verilebilir: "...III. Ahmed'in cülûsunda hazine boş olduğundan devrin defterdarı Sarı Mehmed Paşa çok zor durumda kalmış, sonunda onun şahsî gayretleri ve maktul şeyhülislâm Seyyid Feyzullah Efendi'nin metrûkâtıyla gerekli meblağ sağlanabilmiştir. I. Mahmud'un cülûs bahşışı ise maktul sadrazam Nevşehirli İbrâhim Paşa ve akrabalarından müsadere edilen paralardan karşılanmıştır ..." (Şem'dânîzâde, 1978:s.13)

Yöntem

Çalışma kapsamına giren konu Sultan III. Ahmed'in kızı Saliha Sultan'ın; Sultan I. Mahmud'un cülûsu dolayısıyla gönderdiği tebrik-nâme olup; padişahın kendisine ve annesine hediye ettiği birer cariyeyle dair mektubu ile harpte sultanın muzaffer olması temennisini içermektedir. Dolayısıyla bu çalışmada bahsi geçen tebrik-nâmenin yazılış maksadı üzerinde durulacaktır. Bu bağlamda Devlet Arşivleri Başkanlığı Topkapı Sarayı Müzesi Arşiv kataloğundan temin edilen ilgili tebrik-nâmenin yedi varak olarak düzenlenen vesikaları transkripsiyon ve değerlendirmeye tabi tutularak analizi yapılmaya çalışılacaktır.

Tebrikname türünde yazılan eserlerin genel olarak bakıldığında törenler ve çeşitli olaylara ilişkin kutlama metinleri olduğu bilinmektedir. Kaside formunda ele alınan bu metinlerde tebrik, methiye, fahriye ve dua kısımları mevcuttur. Ele alınan tebrik-nameyi benzerlerinden farklı kılan sunulduğu dönem ve sunan kişinin cinsiyeti ve sunulan kişiyle akrabalık örüntüsüne ilişkindir.

Bu bağlamda konunun netlik kazanması sebebiyle öncelikle protokol kaidesi ekseninde cülûs merasimine ilişkin bilgi sunulması yoluna gidilerek I. Mahmud'un tahta cülûsuna ilişkin dönem kaynakları evveliyatı da göz önünde bulundurularak ele alınmaya çalışılacaktır. Yeni sultanın Lale devrini bitiren bazı vakalar neticesinde tahta geçmesinin avantaj ve dezavantajları üzerinden I. Mahmud'un yönetim anlayışı ve iç-dış politikadaki girişimleri ve neticeleri üzerinde durulacaktır.

Devrik hünkar III. Ahmed'in kızı olan Saliha Sultan'ın bu dönemdeki vaziyeti ve yeni sultana sunduğu tebrik-nâmenin gerekçesi üzerinde durularak bu dönemde saray kadınlarının konumları ve siyaset üzerindeki etkileri değerlendirilmeye çalışılacaktır. ²

²Konuyla ilgili Cülûs kaidesinin tatbikiyle ilgili teşkilat ve teşrifat konulu kaynaklar arasında; Dündar Alikılıç, Osmanlı'da Devlet Protokolü ve Törenler İmparatorluk Seremonisi; Ali Seydi Bey(1921), *Teşrifât ve Teşkilâtımız: (Teşrifât ve Teşkilât-ı Kadimemiz)*, Neşr: Niyazi Ahmet Banoğlu, (Kervan Kitabevi: İstanbul); Uzunçarşılı, İ.H.(1945), *Osmanlı Devleti'nin Saray Teşkilâtı*, (TTK Yay.:Ankara adlı eserlerden tahta geçişte izlenen yöntemler hakkında bilgi edinilebilmektedir. Dönemin kronikleri de ayrıca istifadeye açık birinci elden veri içeren eserlerdir. I. Mahmud dönemine ilişkin (Şemâni-zâde, Mür"i"t- Tevârih, Vak'anüvis Subhî Mehmed Efendi, Subhî Tarihi, Ahmed Cevdet Paşa,(1309), *Târih-i Cevdet*, IV, adlı eserlerde I. Mahmud'un tahta çıktığı dönemdeki genel vaziyet, sultanın kişiliği, karakteri, yönetim anlayışına dair bilgi edinilebilir. Ayrıca bu döneme ait ruzmaneler, olayların günü gününe kaydedildiği eserler olması hasebiyle önem arz eder. Padişahın her hareketinin belirli bir protokol kaidesiyle gerçekleştiği tarihiyle gözler önüne serilir. Efkân Uzun, I. Mahmud dönemine ilişkin Ruzname eserinde konuya aydınlık getirmektedir. Ayrıca I. Mahmud'un tahta cülûsu ve dönemi hakkında Uğur Kurtaran önemli çalışmalar kaleme almıştır. Uğur Kurtaran, U.(2014), Osmanlı Devleti'nde Şehzadeliği Kurumuna Yeni Bir Bakış: Şehzadelerin Doğumu, Yetiştirilmesi ve Tahta Çıkış Süreçleri Hakkında Bir Değerlendirme, *Turkish Studies*, 9/4:759-778 ; Uğur Kurtaran, Sultan Birinci Mahmud; Ayrıca Daniş, İ.(2021), Gölgeleyen Sultan, Unutulmuş Yıllar, I. Mahmud ve Dönemi(1730-1754), *Türkiyat Mecmuası*, (İstanbul Üniversitesi Yayını, İstanbul):31/1:481-486., Özcan, A.(2003), Mahmud I, *Türkiye Diyanet Vakfı Ansiklopedisi*, 27, (Türkiye Diyanet Vakfı Yay.: İstanbul): 348-352. Sakaoğlu, N.(1999), Mahmud I, Yaşamları ve Yapıtlarıyla Osmanlılar Ansiklopedisi, İstanbul, 53-57. Özcan, A.(1993). Cülûs, *Türkiye Diyanet Vakfı Ansiklopedisi*, 8, (Türkiye Diyanet Vakfı Yay.: İstanbul): 108-114. I. Mahmud dönemiyle ilgili bilgi edinilebilecek kaynaklar arasında belirtilebilir. Saliha Sultan hakkında ilgili arşiv kaynaklarından istifade edilmiştir. Bunun yanında kadınların siyasi pozisyonuyla ilgili bir değerlendirme yapabilmek adına kadınların yönetim erki üzerindeki etkisi hakkında ; Acar, F.(2015), Osmanlı'da Padişah Oğulları ve Kızlarının Eşitlendiği Alan: Teşrifat, *Hitit Üniv. İlahiyat Fak. Dergisi*, 14/27:183-202; Sakaoğlu, N.(2008), *Bu Mülûn Kadın Sultanları: Valide Sultanlar, Hasekiler, Kadın Efendiler, Sultan Efendiler*, Oğlak Yay.; Hülya Tezcan, Osmanlı Sarayının Çocukları, Şehzadeler ve Hanım Sultanların Yaşamları, Giysileri, Uluçay, M.Ç.(2011), *Padişahların Kadımları ve Kızları*, Ötügen Yay, Ankara; Tuğlacı, P.(1985), *Osmanlı Saray Kadınları*, İstanbul) adlı eserler aydınlatıcı içeriğe sahiptir. Tebrikname sunma geleneğine ilişkin kaleme alınan Yıldız, E.(2020), Rufai 'nin Hüseyin Paşa'ya Sunduğu Manzum Tebrikname, *Mecmua*, 5/9:95-110), kavram ve şekil olarak tebrikname metninin içeriği hakkında bilgi sunan bir eserdir. Şekil itibarıyla ele alınan konuya kaynaklık eden önemli bir çalışmadır. Genellikle bir menfaat sağlama gayesiyle edebî zümrelerce kaleme alınan bu eserlerin Halil İnalcık'ın Şair ve patron adlı eserinde işlendiği vech ile bir çıkarılışını temele aldığı vurgulanmıştır. Bir teşrifat kaidesi name-i hümayunlarda önem arz ederdi. Ayrıca Tuğluk, H.İ.(2010), Divan Şiiri'nde Manzum Tebriknameler, *Ankara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 42: 41-68. adlı makale çalışmasında tebriknamelere ilişkin malumat bulunmaktadır.

Hanedan üyesi olan saray kadınlarının hükümdar ile münasebeti konuya ilişkin başka bir husustur. Kadınlar saltanatı olarak naiblikle gelen bir sorumluluk göz önünde bulundurulduğunda tebrikname metinlerinin örnekleri çoğaltılabilir. Mesela Saliha Sultan örneğinin yanı sıra Pertevniyal Vâlîde Sultan'ında tebrikname bahsinde adından söz edilir. Oğlu tahta geçer geçmez devlet işlerine müdahale etmeye başladığı, karışıklık ortamında işlerin saray ve özellikle Vâlîde Sultan aracılığıyla görülmeye başladığı, devlet adamlarının iltimas ve rüşvetle makam sahibi olma gibi yollara sapması sonucunu doğuran bir sürecin yaşandığını Cevdet Paşa'nın on sekiz gün süren Maraş valiliğinden sonra İstanbul'a dönmesi vesilesiyle Vâlîde Sultan'a bir teşekkür mektubu göndermesi, ardından padişahın doğum gününü kutlamak için yine ona hitaben bir tebriknâme yazması ve hediyeleşmesi bu bağlamda anlamlıdır (Akyıldız, 2007:s.240)

Bu çalışmada I.Mahmud'un tahta geçiş serüveninin idareciliğinin, karakterinin yönetimine yansımalarına değinmenin yanısıra hanedan mensuplarıyla ilişkileri örnekleminde Saliha Sultan'ın tebrik-namesi üzerinden bir değerlendirme yapılmaya çalışılacaktır. Konuya dair çalışmaların yetersiz oluşu ve olayların perde arkasının göz önünde bulundurulması değerlendirilmeye çalışılması tarih yazımına farklı bir boyut kazandıracığı kanaatini taşımaktayım.

1.I. Mahmud'un Tahta Cülusu

Sultan 1. Mahmud; 3 Muharrem 1108'de (2 Ağustos 1696) Edirne'de dünyaya gelmiş olup; II. Mustafa'nın büyük oğludur ve annesi Sâliha Sebkatî Sultan'dır. Çocukluk yılları Edirne'de geçmiştir. İlk eğitimini de burada almaya başlamıştır. Edirne Vak'ası'nın ardından kardeşleriyle birlikte İstanbul'a getirilmiştir.H.1117 /M.1705 yılında kardeşleriyle beraber sünnet edilmiştir. (Özcan,2003:s.348;Kurtaran,2014:s.10)

Osmanlı padişahlarının çoğu kudretli, dirayetli, adâletli şahsiyetlerdir. Ayrıca hepsinin iyi birer siyasetçi olduğu ve içlerinde iyi şair ve edebiyatçıların var olduğu da bilinmektedir. Ayrıca belli başlı el sanatlarında uzmanlaşmış padişahlar da bulunmaktadır. Benzer şekilde I. Mahmud'unda genellikle kuyumculuğa merakının bulunmakta olduğunu ve yirmi yedi yıl süren kafes hayatının ardından Patrona Halil İsyanı neticesinde III. Ahmed'in tahttan feragati üzerine 19 Rebülevvel 1143'te (2 Ekim 1730) padişah olduğu bilinmektedir.(Sakaoğlu,1994:s.330;Kurtaran:s.85)

I.Mahmud'un saltanat süreci Lale devrinin bitişiyle başlamıştır. Malum olduğu üzere 1718-1730 yıllarını kapsayan dönem Lale Devri olarak bilinmektedir. Bu dönem, ihtişamın zirveye çıktığı ve siyasette sivil bir reform ve yenileşme sürecinin zuhurunu ifade ederken sanatta, mimaride, edebiyatta ve sosyal yaşamda zevk ve eğlenceyi temsil etmektedir. Ancak bu şaşalı yılların sonu bir o kadar hazin sonuçlanmış; yeniçeri kökenli Patrona Halil'in başını çektiği isyan neticesinde Sultan III. Ahmed, sadrazamı ve damadı Nevşehirli İbrahim Paşa'yı sarayda öldürüp cesedini asilere vermek zorunda kalmıştır.

Sarayı, İstanbul'u ve sakinlerini derinden sarsan Patrona Halil İsyanı sonrası yeniden nizamın ve sükunetin tesisinin sağlayıcısı olarak yeni sultan I. Mahmud, övgünün ve bunun ifade edildiği cülûs tebriklerine muhatap olmuştur. *Tarihsel olarak 1402 Ankara Savaşı'nın bıraktığı olumsuz izlerin bir benzeri belki de bu dönem içinde geçerlidir, denilebilir. 1. Mahmud tıpkı Çelebi Mehmed gibi imparatorluğu bir buhranın eşiğinden çıkaran bir kurtarıcı olarak dönemin şiiirlerine de konu olmuştur.*(Daniş, 2021:s.483-84; Aynur ve Şen,2009:s.39-73) Anlaşıldığına göre, I. Mahmud'un tahta geçmesinden önceki dönemde asıl ciddi problemlerin zuhurunun ve sistemin çıkmaza sürüklenmesinin altında ne Damat İbrahim Paşa dönemi olarak nitelenen "Lale Devri", ne de bu dönemde alışılmışın dışında bir yeni sosyal hayatın oluşması ve "israf düzeni" yatıyordu. Bu konuda Karahasanoğlu, *"Lale devrini bitiren isyanlardan biri de Patrona Halil isyanıdır. Aslında bu isyan geleneksel değerlerine saldırılan halkın İbrahim paşaya yönelik isyanıdır. 1730 patrona isyanını da lale devrini bitiren isyan olarak değil patronanın üstüne yıkılmış, bireyselleştirilmiş bir hadise olarak değil çatışanlar ile uzlaşanların hesaplaşması olarak yorumlamak gerekmektedir."*(Karahasanoğlu, 2008, s.136-37) şeklinde tarih yazımı açısından farklı bir bakış açısıyla genel vaziyeti değerlendirmiştir. Nitekim III. Ahmed'in uygulamaya soktuğu çeşitli faaliyetlere Patrona isyanı son vermeyecekti.Buradan hareketle denilebilir ki, 18. yüzyıldaki asıl derin sarsılma Patrona isyanı ile değil, 1768'de başlayan aralıklarla 1792'ye kadar süren, etkileri sonraki devirlere de yansıyan felaket senelerinde yaşanacaktı. Bu son yıllarda Osmanlı devlet adamları ciddî anlamda askerî yetersizliklerin farkına vararak yeni bir çaba içine gireceklerdi, ancak hazırlıksız yakalanan yeni devre ayak uydurmak o kadar kolay olmayacaktı.(Emecen,2018:s.86)

"Patrona İsyanı ile birlikte gece saatlerinde Sultan III. Ahmed şehzade Mahmud'u Mabeyn kapısı yanında, kendisinin oturduğu yere getirerek alından öperken, şehzade Mahmud da amcasının elinden öptü. Ardından Sultan Ahmed'in emri üzerine şehzadeler, yeni hükümdar Sultan I. Mahmud'a biat ettiler"(Şemdâni-zâde,1338:s. 11)III. Ahmed, Patrona İsyanı sırasında tahttan indirileceğini anlayınca kendisinden sonra hânedanın en yaşlı üyesi olan kardeşinin oğlu Mahmud'u çağırarak ona önce kendisi biat etmiştir. Nitekim isyancılarca tahttan indirildikten sonra yerine kendi oğulları Adbülhamid ve Mustafa olduğu halde abisi II. Mustafa'nın oğlu I. Mahmud ekberiyet esası gereği tahta getirilmiştir.

III. Ahmed, yeni sultana ilk biat eden kişi olması sonrasında 6 yıl Topkapı Sarayı'nda padişahlara mahsus dairesinde yaşamını sürdürmüştür. 1736 yılında 63 yaşında vefat etmiş olup 27 yıllık saltanat süreci bu şekilde son bulmuştur. (Aktepe, 1989:s.34-38; Kantemir,1979:s.45) Ayrıca Sultan Ahmed, saltanatı, yeğeni Mahmud'a teslim ederken: *"Vezirine teslim olma, daima ahvalini tecessüs eyle ve beş on sene birini vezarette müstakil istihdam eyleme ve kalem-i düruğlarına asla itimad etme, merhamet sahibi ol ve sahaveti elden koma; gayet tasarruf üzre ol; halen hazinelerde olan malı zayi etme, işi kendin gör, ele itimad eyleme işte benim ahvalim sana nasihat, için kâfidir; Oğlum; devlet işlerini baban Feyzullah Efendi'ye ve ben vezir-i azama bıraktığımızdan bu haller başımıza geldi; sen bizzat idareyi ele al"* diye nasihatta bulunmuştur. (Subhî, 1143: s. 33; Özkan,2005: s. 24; Özcan, s. 341; Jorga, 2017: s. 339)

Tahta çıktıktan sonra, padişahların cülusunda âdet olduğu üzere, 23 Ekim 1730 günü (cülusun yirmi birinci günü) Eyüp El-Ensârî türbesi ziyaret eden padişah I. Mahmud, kılıç kuşanma merasimi gerçekleştirmiştir. Merasim için tüm İstanbul halkı Eyüp'te toplanmış; Sultan I. Mahmud, Eyüb'e giderek, Hz. Muhammed'in kılıcını kuşanmıştır. Bu arada, tahta geçişle birlikte tüm askerî erkâna Cülûs-ı Hümâyûn bahşisi dağıtılmıştır. Kılıç kuşanmak için büyük bir alay ile Edirne- kapısı yoluyla Eyüp Sultan Türbesi'ne giden padişah dönüşünde yine Edirne-kapısı yolundan İstanbul'a girerek, Fatih Camii'nde cuma namazını kıldıktan sonra saraya teşrif buyurmuştur.(Tezcan,2006:s.119; Şemdâni-zâde, s.12; Sakaoğlu, 2006: s. 54; Kurtaran, 2014: s.3 6)

Dönemin kroniklerinden Mür'î't-Tevârih adlı eserde Şemdani-zade, I. Mahmud'un kılıç kuşanma merasimini şu şekilde açıklanmıştır: "*Cülusun beşinci Cuma günü Pâdişah kılıç kuşanmak için azim alay ile Edirne-kapısı yolu ile Türbe-i hazret-i Hâlid radiyallahuanh'a varup şemş-i Fahr-i âlem sallallahu te'âlâ aleyhi ve sellem'i meyânına bend idüp avdetle yine Edirne-kapısı yolundan İstanbul'a dahil olup Ebü'l-feth rahmetullahualeyh câmi'inde cum'ayı edâ edüp Saray'a teşrif buyurdu*".(Şemdâni-zâde, s.18)

I. Mahmud, kılıç kuşanma merasimi için kullanılan yollarda geleneğin dışına çıkarak merasim için kara yolu ile gitmiş ve yine kara yolu ile dönmüştür. Ayrıca geleneğe uygun bir şekilde kılıç kuşanma merasimi gerçekleştiren I. Mahmud'a Hz. Muhammed'in kılıcının kuşandırılmasını Hülya Tezcan, padişahın tahta çıkışı sırasında ön sıralarda duran ve uygunsuz kıyafetleri ve davranışlarıyla devlet erkânını rahatsız eden Patrona Halil ve yandaşlarını doğru yola sevk etmek için yapılan bir uyarı olarak değerlendirilmiştir.(Tezcan,2006:s.119)

XVII. ve XVIII. yüzyıllarda Osmanlı padişahlarının görev, yetki ve sorumluluklarında bir değişiklik olmazken, siyasî ve askeri şartlar gereğince padişahların otoritesi yeniçeri, ümerâ ve ulemânın nüfuzu ile sınırlandı. Yeniçerilerin ve ulemânın desteğini almayan hükümdarlar girişimlerinde başarılı olamadılar. (Kurtaran,2018: s.76) Bu çerçevede 18. yüzyılın önemli hükümdarlarından Sultan I. Mahmud, 1730 tarihinde Osmanlı tarihinde görülen önemli bir isyan hadisesinin ardından tahta geçmiş ve ülkeyi içinde bulunduğu güç durumdan güçlü iradesi ve ileri görüşlülüğü ve devlet adamlığındaki dirayet sayesinde kısa sürede çıkarmıştır. I.Mahmud, isyan ve anarşinin etkileri eşliğinde Padişah olduğu ilk günlerde isyancıların taleplerini yerine getirmeye dikkat etmiştir. Hatta o devrin simgesi haline gelen Kâğıthane ve Sadabad'da bulunan köşkler asilerin arzusu üzerine Padişahın emriyle yıktırılmıştır. Bu sebeple öncelikli olarak asilerin ortadan kaldırılması işini ele almış, ileri gelen askerleri yanına çekmeyi başarmış, Patrona'nın nüfuzunu kırmış ve tertip edilen bir toplantı esnasında asi elebaşını ortadan kaldırarak duruma hâkim olmuştur.

Devlet idaresine tam anlamıyla hâkim olmaya başladıktan sonra, asayişe dair tedbirler almış, İstanbul'da sıkı bir disiplin uygulanmasını istemiş, esnafın denetlenmesi, narh uygulamaları, kadınların kıyafetleri ve ahlaki meselelerle yakından ilgilenmiştir.(Uzun,2013:s.5;Ortaylı,2011:s.56;Özbilgen, 2003:s.45) Bu gerekçeyle Âsi gruplarını ortadan kaldırıp devlet idaresine tam anlamıyla hâkim olan I. Mahmud dış meselelerle ilgilenmeye başlamıştır. Bu dönemde siyasi anlamda İran ile ilişkiler bazında Kirmanşah, Tebriz gibi yerler ele geçirilerek Safevilerle barış sağlanmıştır. 1736-39 Osmanlı-Rus-Avusturya Savaşı ve Belgrad Antlaşmaları gerçekleşmiştir. Bu antlaşma Osmanlının kazançlı çıktığı son antlaşmadır. Pasarofça ile kaybedilen toprakların bir kısmı geri alınmış ve Karadeniz'de Türk hâkimiyeti kabul edilmiştir. Fransa'ya verilen kapitülasyonlar sürekli hale gelmiştir. (Hammer,1991:s.172; Şahin,1993:48) 1.Mahmud saltanatı döneminde iç ve dış meselelerde denge politikası izlemiş, dâhildeki huzursuzlukları sık sadrazam değiştirmekle önlemeye çalışırken dış politikada başarılı anlaşmalara imza atmıştır. Onun hükümdarlık döneminde (1730- 1754) Osmanlı Devleti,görüldüğü üzere önemli bir toparlanma süreci yaşamış ve gerek iç politikada, gerekse dış politikada önemli başarılar elde edilmiştir. Kendisinden önceki hükümdarların başına gelen katli ve hal hadiselerini ve sebeplerini iyice tetkik ve tahlil etmiş ve bunlardan ders almıştır. (Kurtaran,2014,s.89)

Padişahlık dönemi oldukça uzun süren, pek çok karışık iç ve dış hadiselerle uğraşan Sultan I. Mahmud, ülke içindeki anarşiyi az çok düzeltmiş, hudutları muhafaza edebilmiş, hatta eskiden kaybedilmiş olan bir iki yeri de geri almıştır. Zamanında imparatorluk kendinden önceye göre daha düzgün bir şekilde işlemiş ve padişahlığının sonlarına doğru iyi sayılacak bir refah ve istikrara kavuşulmuştur. 18. yüzyılın hükümdarlarına mahsus özelliklere sahip olan ve 27 yıllık bir kafes hayatından sonra tahta geçen Sultan I. Mahmud döneminde üç cephede birden (İran-Avusturya-Rusya) savaşlar yapılmıştır. Ancak dönemindeki savaşlara gitmeyen Sultan I. Mahmud, önemli bir hamle ve kahramanlık göstermemekle birlikte, devlet işlerinde göreve getirdiği değerli şahsiyetler sayesinde devleti idare edebilmiştir.(Bingöl,2005:s. 18; Özcan, s. 348;Uzunçarşılı, s. 326.)

I.Mahmud, *"Ne babam gibi şeyhülislâma ne de amcam gibi sadrazama teslim oluyorum. işleri hep kendim izliyorum. Bir sadrazamı görevden alacağım zaman onun askeri kışkırtma olasılığını göz önünde bulunduruyorum. Bu nedenle yeni sadrazam olacak kişiyi önce gizlice İstanbul'a çağırdıktan sonra, eski sadrazamı görevden alıyorum.* (Kurtaran,2014:90;Yamanlar,2003: s. 182) diyerek devlet yönetiminde ilke edindiği politikasını dile getirmiş ve geçmiş padişahların hatalarından ders almanın gereğini güzel bir şekilde vurgulamıştır.

Sultan I. Mahmud tahta çıktığında 35 yaşında olup, gerek yaşının verdiği olgunluk gerekse gençlik yıllarında aldığı eğitim sayesinde devlet işlerinde bir hayli tecrübe sahibi olmuştu. Patrona Halil isyanı ile tahtı devraldığı amcası III. Ahmed'in tavsiyelerini aklından çıkarmayan Sultan I. Mahmud, olayları ihmalsiz bir şekilde takip etmiş ve devlet işlerinde istişareyi elden bırakmamıştır. (Bingöl,s. 18)

Danışma meclislerini huzurunda toplayan ve kendisi de bizzat müzakerelere ve divan toplantılarına katılan Sultan I. Mahmud'un saltanatında süregelen savaşlarda başarı sağlandığı ve dolayısıyla da malî açıdan da ülkede önemli gelişmeler yaşandığı aşikardır.

Günlük hayatları incelendiğinde Osmanlı padişahlarının genellikle sıkı protokol kuralları çerçevesinde bir hayat yaşadıkları görülmektedir. Harem dairesinden çıkış saati, gün içerisinde nerelerde oturacağı, kimlerle görüşme yapacağı, hangi vakitte yemek yiyeceği, yemeklerin nereden ve nasıl getirileceği vb birçok mesele bu günlük programlarda belirlenmiştir. *Ruznâme*ye genel bir bakış yapıldığında; Sultan I. Mahmud, çok hassas bir dönemde tahta oturmuştur. Bu sebeple icraatları arasında bu devre ait hususi durumları da görmek mümkündür. Özellikle teftiş işine önem verdiği, Divan toplantılarında halkın meseleleriyle bizzat ilgilendiği dikkati çekmektedir. Kendinden önce İstanbul'da başlatılan imar faaliyetlerine çok kıymet verdiği ve bu hususta yeni kamu inşaatları vasıtasıyla çok gayret gösterdiği de izlenebilmektedir. Ayrıca Sultan I. Mahmud'un ailesinin tüm fertleriyle, hanımlarıyla ama bilhassa diğer birçok padişah gibi validesi ile hususi bir münasebeti olduğu görülmektedir. Birçok ziyaretinde Valide Saliha Sultan'ın da bulunması, hatta bazı oyunları onun da izlemesi Padişahın annesine verdiği kıymeti göstermesi açısından önemlidir. Anlaşılan o ki, Padişah hanedanın diğer üyelerine ve şehzadelere de vakit ayırabilmektedir. Bir defasında Şehzade Osman da padişahın bulunduğu Beylerbeyine getirilmişti. Bir başka zaman büyük kız kardeşi Emine Sultan'ın rahatsızlığı sebebiyle Eyüp Sultan'da bulunan yalısına bizzat giderek ona geçmiş olsun ziyaretinde bulunmuş, bir gün de diğer kız kardeşi Safiye Sultan'ın yalısına giderek akşam namazına değin onunla vakit geçirmiştir. Padişah bir gün yemek yediği esnada kız kardeşinin kızı küçük Habibe ile karşılaşmış, onun eteğini öpmesinden memnun olmuş ve ona bin akçe ihsanda bulunmaktan başka, başına Maşaallah yazılı bir altın diktirmiştir (Uzun, s.696) Aynı şekilde amcası III.Ahmed'in kızı Saliha Sultan'ın tebrik-name metni göndermesinin yanı sıra padişahın huzuruna çıkmasından dolayı duyduğu mutluktan bahsetmesi de bunun bariz göstergeleri arasındadır. İlgili kısım tebriknamenin 3. varesinde şu şekilde geçer: "...Mübarek huzurunuzda çıkarak sizinle görüştüğümden dolayı nemli gözüüm pür nur olmuştur..." (BOA, TS.MA-e No: 422/1-6, (29 Zilhicce 1142/ 15 Temmuz 1730), (H. 1142/M. 1730), v.3b)

Bütün bu veriler ışığında, I. Mahmud, gayet dindar, aile efradına karşı merhametli, sevecen, belki kendi çocuğu olmadığı için diğer hanedan üyelerinin çocukları ve şehzadeler ile çok ilgili, gayet cömert ve hoşgörülü bir padişah olarak karşımıza çıkmaktadır. Hatta sadece hanedan üyeleri ve ailesi ile değil yakınında bulunan tüm insanlara karşı son derece merhametli ve onların dertleriyle de samimi olarak ilgilenen bir padişaktır. (Uzun,s.699; Kurtaran,2014:s.89-95)

Onun ülke meseleleriyle yakından ilgilendiği, Dîvân-ı Hümâyün toplantılarına katılarak halkın dertlerini dinlediği, cirit, at yarışı, yüzme sporlarından ve özellikle mehtap seyrinden hoşlandığı belirtilir. Kaynaklarda dindar, zeki, bilgili, yumuşak huylu, hamiyetli, barış sever, âdil ve vakur bir padişah olarak vasıflandırılan I. Mahmud, “*Sebkatî*” mahlasıyla şiirler yazmış, mûsikiyle uğraşmış ve bir kısmı günümüze ulaşan besteler yapmış muhtemelen tanburî bir sazdedir. (Uzunçarşılı, 1995;s.890; Sakaoglu, 1999:s.55)

Ölüm tarihi hakkında döneme dair kaleme kaynaklarda I.Mahmud’un 27 Safer 1168’de (13 Aralık 1754) cuma namazından dönerken Topkapı Sarayı’nın Demirkapı girişinde at üzerinde vefat ettiği belirtilmektedir. Nuruosmaniye Camii’nin yanında bizzat kendisinin hazırlattığı türbesine defnedilmeyip; halefi III. Osman’ın iradesiyle Yenicami yanındaki Vâlîde Turhan Sultan Türbesi’nde babası II. Mustafa’nın yanına gömüldüğüne dair bilgi de yine bu suretle öğrenilebilmektedir. (Özcan:s.486; Kurtaran,2014,s.119; Sakaoglu,1999,s.58) Ayrıca başta lâle olmak üzere çiçekleri çok sevdiği ve satranç meraklısı olduğu belirtilmektedir. (Uzun,s.90; Kurtaran,s.76;Özcan,s.486) Yürüttüğü siyaset sayesinde Osmanlı Devleti’ne son parlak dönemini yaşatan ve haleflerine uzun bir barış devri bırakmaya kanî olmuştur.

2.Saliha Sultan Nezdinde Saray Merasimleri’nde Harem Halkının Konumu

Harem-i Hümâyün, padişahın kendisi, ailesi ve onlar için çalışan hizmet sınıfı hükmündeki cariyelerin yaşadıkları bölümü ifade eder. Osmanlı padişahlarının özel mekânı ve gizli kalması gereken aile hayatlarının asırlar boyu gizemini koruyan harem, içinde yaşayanlar açısından bilinmesi istenmeyen, dışında yaşayanlar açısından da merakı celbeden bir kurum olarak varlığını muhafaza etmiştir. Ancak kadınların, ikballelerin, cariyelerin ve sultanların hayatlarını, vazifelerini ve haremdeki konumlarını aydınlatacak bilgiler bu merakla ters orantılı olarak gizemini korumuştur.(Uluçay,1985:116; Akgündüz, 1995:103;Acar, 2015:s. 189-200).Mevcut bilgilerin pek çoğu varsayımlara dayalı olup arşiv kaynaklı yapılan çalışmalardan ilgili konuda bilgi edinebilmek mümkün olabilmektedir.

Saray kadınları, harem dairesinde Türk kültür ve medeniyetine ilişkin belirli bir eğitimden geçerlerdi. Hünkarın ailesi, hizmet sınıfında yer alan hatunlar bu kapsamda değerlendirilebilir. Osmanlı Padişahlarının kızlarına, ilk zamanlarda Selçuklu geleneğine uyularak “Hatun” denilmekteydi. Fatih’ten itibaren padişah kızlarına “Sultan”, ismi bilinmeyenlere ise, Devlet Hatun ve Sultan Hatun gibi tabirler kullanılmaktaydı. Sultanların ise, kız çocuklarına Hanım Sultan ve oğullarına ise Beyzade adı verilmekteydi. Şehzadelerin kızlarına da Hanım Sultan denilmekteydi Osmanlı Devleti’nde XVI. yüzyıldan itibaren özel ismin sonuna eklenmek suretiyle “Hanım Sultan” veya “Vâlîde Sultan” şeklinde padişahların anneleri, kızları veya hanımları ile bazen şehzadeler için “Sultan” unvanı kullanılmıştır. (Özgüdenli, 2009:s.496; Akgündüz, 2006:s. 322) “Sultan” sıfatı; padişahların erkek çocuklarında *Sultan Mahmud* gibi ismin evveline kız çocuklarına ise *Saliha Sultan* gibi ismin sonuna getirilmesi adet olan bir sıfattır.

I.Mahmud'un Tahta Cülusunda III. Ahmed'in Kızı Saliha Sultan'ın Gönderdiği Bir "Tebrik-Nâme" Hakkında

Padişahların kızı olarak bahsi geçen Sultanlar, ilk dönemlerde padişahın uygun gördüğü diğer Anadolu Beyliklerinin hükümdarları ile evlendirilmişlerdir (Uzunçarşılı,1988: s.159). Ancak daha sonraları saray okulundan yetişen, devşirme devlet adamları ile evlendirildikleri görülmektedir. Bu evliliklerin çoğunun siyasi olduğu bilinmekteydi.Çalışma konumuzun baş aktörlerinden olan Saliha Sultan da bir padişah kızı olma vasfını haizdi. III. Ahmed ile Hacı Hanım Kadının kızıdır. 15 rebi'ül-evvel 1127 (21 Mart 1715) Perşembe günü Edirne Sarayı'nda dünyaya geldi. Babasının 20.çocuğuydu.(Raşid, 1282:v.42; Mehmed Süreyya,1890: s.76;Sakaoğlu, 2015,s.435)

Evlilik çağına geldiğinde yapmış olduğu evliliklerin siyasi gayelerle gerçekleştiğini söylememizde bir beis yoktur. İlk olarak Deli Hüseyin Paşa'nın oğlu *Sarı Mustafa Paşa* ile 1140/1728'de düğünü yapılmıştır. Üç buçuk yıl sonra Mustafa Paşa'nın ölümüyle dul kaldı. Bu evlilikten Hatice adında bir kızı Ahmed adında bir oğlu olmuştur.(Şahin,s.49) Daha sonra Sultan 1. Mahmud tarafından ikinci defa 1740/41'de *Abdi Paşazâde Ali Paşa* ile evlendirildi. *Sarhoş ve güleç lakaplı Ali Paşa* 1744'te İran seraskeri iken vefat etmiş Saliha sultan yeniden dul kalmıştır. Saliha Sultan üçüncü evliliğini Koca *Ragıp Paşa* ile yapmıştır. Sadrazam Ragıp Paşa altı sene üç ay kadar sadarete bulunduktan sonra 1763'te vefat etti. Saliha Sultan üçüncü kez dul kalır. 1 sene sonra Sultan III. Mustafa'nın arzusu üzerine eski yeniçeri ağalarından ve *kaptan-ı deryalarından Vezir Mehmed Paşa* ile evlendirildi. Bu evliliği altı sene sürdü. 1771'de Tuna boyunda Yergögünde Mehmed Paşa yeniçeriler tarafından parçalanarak öldürüldü. Saliha Sultan tekrar dul kalmışsa da bir daha evlenmedi. (Sakaoğlu, 2008:s. 98; Tezcan, 2008:s. 87) Bir rivayete göre *Hatipzade Yahya Paşa* da evlilik yaptığı başka bir şahıstır. Koca Ragıp Paşa'dan önceki evliliğini Yahya Paşa ile gerçekleştirdiği bilinmektedir. (Davis, 1986:75) Son evliliğini gerçekleştirdiği Mehmet Paşa'nın vefatından altı yedi yıl sonra Saliha Sultan'ın kendisi de rahatsızlanınca Eyüp Sultan'daki sahil sarayına naklini talep etmiş ve bu esnada 19 Ramazan 1192/11 Ekim 1778) Pazar günü 63 yaşında vefat etmiştir. Kabri Eyüp Sultan Cami şadırvan avlusunda Döreke kahramanı Ethem Paşa'nın kabrinin sağındadır. Fatma, Ayşe ve Emine hanım Sultan isimli kızları da genç yaşlarında vefat etmişlerdir. (Uluçay, 2011:s.86;Sakaoğlu, s.102)

Padişah öldüğünde şehzadelerinin dışındaki harem halkı, annesi, kadınları, kızları ve câriyeleri Eski Saray'a gönderilir, şehzadeler Topkapı Sarayı'nda alıkonulup *Şimşirlik* Dairesi'nde Sancağa çıkma sisteminin kaldırılmasından sonra şehzadelerin ve hal'edilmiş padişahların Topkapı Sarayı'nda kapatıldığı, kafes de denilen yer, sarayın harem bölümünde bulunuyordu. Hanedan hapisanesi olarak da bilinir. Tahtan indirilen ya da denetim altından tutulmak istenen şehzadelerin ecelleri ile ölene kadar içinde yaşadığı mekandır. Osmanlı'da şehzadelerin sancağa çıkma usulü kaldırılınca şehzadeler burada yaşamaya başlamıştır. Diğer adı da *kafestir*. Topkapı sarayında harem-i hümayun bitişiğinde şimşir ağaçlarıyla çevrili olduğu için şimşirlik denilen mahalde bulunmaktaydı. Bu mahalde toplamda 12 daire olup her dairede çok sayıda oda vardı. Etrafı yüksek duvarlarla çevrili küçük bir bahçesi bulunurdu. Valide taşlığı denilen iç avluya bakan valide sultan dairesiyle darüssaade ağalığı dairesi arasında yer almaktadır. (Ortaylı,s.98)

Harem halkının padişahın vefatıyla Eski Saray'a gönderilmesi ile kadınların sıkı gözetim altında yaşadıkları aşıkardır. Padişah kızları bu vesileyle Eski Saray'dan ancak evlilik yoluyla ayrılabilir, kadınlarıyla ikballeri geri kalan ömürlerini burada sürdürürdü. Yeni padişahın saltanatı bu sebepten ötürü harem halkınca kutlanır. (Uluçay,1985:s.75)

Görkemli yaşantının bu biat dolayısıyla idame edeceğine yönelik bir fikir harem halkı nezdinde önem kazanırdı. Nitekim Saliha Sultan da Lale devrinin görkemli çağı neticesinde hazin bir sonla tahttan indirilen babasından sonra yeni hükümdar 1. Mahmud'a bağlılığını bildirmekte gecikmemiş ve cülusuna ilişkin tebrik-name yollamaktan geri durmamıştır.

Harem halkı arasında önemli bir yekûnu kapsayan cariyeler de özel bir eğitimden geçirilmişlerdir. Devlet adamlarının ya da padişahın kız kardeşlerinin yetiştirdikleri cariyeleri farklı gerekçelerle saraya armağan etmeleri de önemli bir gelenek ola gelmiştir. (Uluçay, 2001: s.12).Nitekim yine Saliha Sultan örneğinde görüldüğü üzere tebrik-nameden edinilen bilgiye göre hem padişaha hem validesine Saliha Sultan birer cariye hediye ederek bu geleneği sürdürmüştür.

Cülus merasimi sarayın birun kısmında cereyan ettikten sonra Padişah oradan *hareme* geçer ve *hareme kadınlarının* tebriklerini kabul ederdi. Bu sürecin nasıl gerçekleştiğine dair net bir malumat bulunmamakla birlikte Saliha sultan örneği bizzat sultanın huzuruna çıkan bir kadının tebriklerini bu şekilde sunmasına olanak sağladığını gözler önüne sermektedir. Aynı zamanda tebriknamesi yazılı olarak da sunulmuştur.

3-Kavram Olarak “Tebrik-nâme” ve Nitelikleri

Tebrik-nâme, törenler ve çeşitli olaylar üzerine yapılan *kutlama metinleri tebrik mektubu, kutlama yazısı* demektir. (Develioğlu,1223)Terim olarak *tebrik-nâme, sosyal ve dinî törenler, memduh için önemli olaylar vesilesiyle kaleme alınan akraba, dost, devlet büyükleri, dinî şahsiyetler ve saygın kişilere doğum, sünnet, evlilik, terfi, dini törenler (bayram, hacdan dönüş), cülus, sıhhat bulma, zafer, yapı inşa ve onarım tebriği, kudum(uzak bir yerden teşrif vb vesilelerle sunulan; kutlama ve uğur dileme amacıyla yazılan manzum ve mensur eserlerdir.* (Yıldız, 2020:s.95-110; Tuğluk,2010:s.42)

Tebriknameler, bahsi geçen törenler vesilesiyle yazılır. Çünkü törenlerin önemli aşamalarında biri de tebrik merasimidir. Her görevli teşrifat kurallarına göre tebrik vazifesini yerine getirirdi. (Tuğluk, s.43)Resmi davetli olan devlet görevlilerinin yanı sıra bazı törenlere halk da iştirak ederdi. Tebrik-nameler asıl olarak methiye(övgü) metinleridir. Yazılış amacı memduhu tebrik etmek ve ondan ihsan, himmet ve caize ummaktır. (Aydemir, 2004:s.410)

Muhatabın özellikleri bu metinlerde abartılı bir şekilde dile getirilir. Bu özellikler vurgulanırken karşılaştırma, benzetme, üstün görme münasebetiyle birtakım sıfatlara yer verilir. Tebrik metinlerinde hamd-şükür ibareleri ile tebrik ifadeleri vurgulanır; methiye(övgülere) yer verilir. Üstünlük atfetme (fahriye) ve dua kısmıyla muhteva bazında kaside türüne yakındır.(Yıldız, 2020,s.111)

3.1. Saliha Sultan'ın I. Mahmud'a Gönderdiği Tebrik-nâmenin İçeriği ve Değerlendirilmesi

Sultan III.Ahmed'in kızı Saliha Sultan'ın; Sultan I. Mahmud'un cülûsu dolayısıyla gönderdiği tebrik-nâme ve padişahın kendisine ve annesine hediye ettiği bir cariyeye dair mektubu ile harpte muzaffer olması temennisine ilişkin vesika Devlet Arşivleri Başkanlığı Topkapı Sarayı Müzesi Arşiv Müzesi'nde TS.MA-E.0201katalog adı ve 422/1-6 numaralı koduyla bulunmaktadır. Tebrik-name 7 varaktan oluşmaktadır. Her birinin sonunda Saliha Sultan'ın adı bulunmaktadır.

Bu tebrik-namenin künye bilgisi şöyledir:

(TSMA No: 422/1-6)

Yer Bilgisi: 201-31

Dosya ek: H-29-12-1142

Kurum: TS.MA-E.0201

Dili.:

Görüntü Sayısı:7

Tebrikname, tebrik, metdiye(övgü), fahriye(üstünlük atfetme) ve dua bölümleriyle kaside türüne benzer bir muhtevada olsa da bu kısımlar ayrı düzende değil iç içe geçmiş bir vaziyette mektupların her birinde kaleme alınmıştır. Her varak yaklaşık 12 satırdan oluşmaktadır.

3.1.1. Saliha Sultan'ın I. Mahmud'a Gönderdiği Tebrik-nâmenin Muhteva Özellikleri

Saliha Sultan'ın Tebrik-namesi'nden I.Mahmud'a sunduğu tebrikler yanında valide sultana da tebrikler ve ayrıca her ikisine birer cariyeye sunduğu öğrenilmektedir. Bir şehzade padişahlık mertebesine eriştiğinde Validesi de bir alay tertibiyle saraya teşrif eder ve haremın idaresinden yükümlü tutulduğu gibi oğluna da dua ve tavsiyelerde bulunurdu. Dolayısıyla padişaha tekrar çocuk veren kadınlar XVIII. yüzyılın başlarına kadar 'hatun, haseki, nâdiren sultan ve hanım', III. Ahmed döneminden itibaren *kadın* veya *kadın efendi* unvanıyla anılırdı Şehzadenin annesi oğluyla birlikte sancağa çıkar, ona nezaret edip tehlikelerden korur ve tecrübe kazanmasına yardımcı olurdu. Haremde padişaktan sonra en görkemli daire Vâlîde sultana aitti.Sadece oğlu tahta geçen kadın efendi, cülûstan birkaç gün sonra vâlîde alayı denilen büyük ve gösterişli bir törenle Topkapı Sarayı'na dönerdi. (Uluçay,s.57; Tuğlacı, 1985:s.291)

I.Mahmud hakkında kaynakların hemfikir olduğu üzere annesi Saliha Sebkatî Sultan'dır. II. Mustafa ile evlendirilmiş ve 1696 tarihinde Sultan I. Mahmud'u dünyaya getirdiği rivayet olunmaktadır. Oğlunun 1730 yılında tahta çıkmasıyla Valide Sultanlık payesine erişmiş ve oğlunun 24 yıllık saltanatının ilk 9 yılı boyunca Valide Sultan olarak sarayda etkin bir konumda bulunmuştur. Aynı şekilde vefatına ilişkin kayıtlarda Sâliha Sebkatî Sultan'ın Tırnakçı Yalısı'nda bulunduğu esnada vefat etmiş olduğu ve Yalı kasrı önünde kılınan cenaze namazına padişah I.Mahmud'un da katıldığı belirtilmektedir. (Kurtaran,2014,s.102; Akyıldız, 2012:s.495)

Osmanlı haremının en yüksek makamı olan padişahların annelerine mehd-i ulya veya valide sultan denilirdi. Birinci tabir daha eski olup, diğer doğu devletlerinde de kullanılmıştır. Valide Sultan ise, rivayete göre ilk kez on ikinci Osmanlı padişahı III. Murad tarafından validesi Nurbanu Valide Sultan'a verilmiş ve sonra yaygınlaşarak kullanılmıştır.

Valide Sultan, Haremdeki işleri düzenleyen, nakl-i hümâyûnları idare eden, padişahın kadın ve ikballeleriyle münasebetlerini sağlayan haremdeki en nüfuzlu

kadıdır. Otuz altı Osmanlı padişahından sadece yirmi üçünün annesi Valide Sultan ünvanını almış, diğerlerinin anneleri oğulları tahta geçmeden önce vefat etmiştir.(Uluçay,1985: s. 62; Uzunçarşılı,2014: s. 154-156; Deny, 1989: s. 178-187. Sakaoğlu, 2007: s. 164.)“*Mehdi-i Ulyâ-i Saltanat/ Devletlü Valide Sultan ismet penah*”ünvanını taşıyan Saliha Sebkatî Sultan, Nurubânu Sultan’dan başlayarak saray protokolünde resmiyet kazanan padişah annelerinin sekizincisidir.”(Sakaoğlu,s.163)Saliha Sultan’ın amcası oğlu yeni padişah I. Mahmud’a ve Validesine tebriklerini ve iki cariyesini sunması bir biat olarak görülse de esasen bir lütfâ mazhar olma gayesine hizmet ediyor olmalıydı.

Çalışma konumuz olan Tebrik-nâmenin içeriğine bakıldığında yedi varaktan oluştuğunu belirttiğimiz tebrik mektuplarından ilkinde padişahın ululuğu, üstünlüğüne yönelik *Pad-şah-ı ru-yi zemin(dünyanın padişahı); şevketlü, mehabetlü, kudretlü, azimetlü efendim,cah ü celal (ulu,yüce,güçlü)* övgü ifadeleri ve dualarla cülûs merasiminin herkes nezdinde uğurlu sayıldığını (gıpta edilen hünkar anlamındaki *(reşkin-saz,gıpta-ferma-yı)* ifadelerine yer verilmiştir. ve hayırlara vesile olması talebi; bu durumdan Saliha sultan’ın da ne kadar memnun kaldığını gösterir ibarelere yer verilmiştir. Ayrıca *Allah mülkünüzü kıyamete kadar daim kılsın* duasına da yer verilmiştir. Allahın yardımıyla Adil ve merhametli yönetiminizde fakirler ihsanlarınızla rahata ersin duasına da ayrıca yer verilmiştir. Ta-ha ve Ya-sin sureleri hürmetine edilen dualar müfessirlerce Ta-ha ve Yasin isimleri, peygamberimizin sıfatı olarak bildirilir. Fahriye ifadeleri üstün özelliklerin abartı biçimde bahsinin geçmesidir ki çare *saz(dünyanın çare bulduğu makam), nizam-bahşa(düzenleyen), yekta Güher(eşsiz cevher), bi-hemta(benzersiz) idaresinin olduğunu* ve bağlılığını ve hayır dualarını hiç eksik etmediğini Allah devletinizi ve saltanatınızı bütün tehlikelerden korusun duasıyla belirtmiştir. Saliha Sultan ilk tebrik-mektubunda 1. Mahmud’a cariye hediye ettiğini ve bu acizane hediyesinin sultan nezdinde kabul edilmesi talebini dile getirir.Tebrikname, “bende-i Saliha sultan” mahlası ile son bulur. (BOA, TS.MA-e No: 422/1-6, (29 Zilhicce 1142/ 15 Temmuz 1730),(H. 1142/M. 1730), v.1)

Tebriknamenin İkinci varağında “ *Valide-i pad-şah-ı ru-yi zemin(dünya padişahının validesine)* şeklindeki bir hitapla Valide Sultan’a da 1. Mahmud’un cülüsü dolayısıyla Saliha Sultan, tebriklerini sunmuştur.

Valide Sultana da methiyelerde bulunarak *devletlü, inayetlü, re’fetlü,saadetlü sultanım denilerek(merhametli, iyilik sahibi)devletinizin ömrü uzun ve daim olsun* duasıyla tebrik-name idame etmiştir.. Dua ve hamd kısmında ‘...*Bu günleri yüce Allah sizlere ve bizlere gösterdi. Bu hususta memnuniyetimin tabiri mümkün değildir. Padişahımızın cülusları hayırlı ve mübarek saltanatları kıyamete kadar sürsün. Ömrü uzun olsun.hayır dualarımız sizlerle; devletimizin,padişahımızın ve sizin varlığınız daim olsun Allah her türlü tehlikeden korusun*’ denilmiştir. Valide sultana da tebrik maksadıyla hizmetine sunulma gayesiyle bir cariye hediye etmek istemiş ve kabul ederlerse çok mutlu olacağını Saliha Sultan bu mektubunda belirtmiştir. Tebrikname “el- muhlisel kadime Saliha sultan “ yani sizlere hep sadık olan Saliha Sultan ibaresi ile son bulmuştur. (BOA, TS.MA-e No: 422/1-6, (29 Zilhicce 1142/ 15 Temmuz 1730),(H. 1142/M. 1730), v.2).

Buradan hareketle cariye tabiri üzerinde durmakta fayda vardır. Şöyle ki; “ Cariye kelimesi haremdeki hizmetli kadınların genel unvanı idi. Dolayısıyla Valide Sultan ve Kadınefendilerin de cariyesi vardı. Ancak zamanla “sadece padişahların cariyesi” olur gibi

I.Mahmud'un Tahta Cülusunda III. Ahmed'in Kızı Saliha Sultan'ın Gönderdiği Bir "Tebrik-Nâme" Hakkında

hatalı bir algı oluşmuştur. Esasında sözlükte Cariye ya da halayık, savaşta esir edilmiş veya başka bir şekilde köle konumuna düşmüş, her konuda efendisinin isteklerine bağlı bulunan kadınları ifade eder. (Develioğlu, s.4567)

Büyük bir teşkilatlanma olan harem, cariye ihtiyacı çeşitli yöntemlerle sağlanmıştır. Osmanlı'nın yükselme ve genişleme döneminde cariyeler saraya, kazanılan savaşlar sonucu savaş esiri olarak devşirme yöntemi ile alınmıştı. Gümrük Emininin satın alıp saraya cariye sunması da saraya cariye sağlamak için başka bir kaynak olmuştur. Devlet adamlarının ya da padişahın kız kardeşlerinin yetiştirdikleri cariyeleri saraya armağan etmeleri de önemli bir kaynak ola gelmişti. XIX. yüzyılda esir alım-satımının Osmanlılarda yasaklanmasına rağmen Kafkasyalılar kızlarını saraya yollamışlar, bu durum da son dönem için cariye elde ediminde önemli bir kaynak olmuştur (Uluçay, 2001: s.12). Dolayısıyla Saliha Sultan da saraya cariye sunma geleneğini bu gerekçeyle ifa etmiş olmalıydı.

Tebrik-nâmenin 3. varağı iki kısımdan oluşmaktadır. İlkinde padişaha övgü ve dua ifadeleri; maiyetine de dua ve talihler temennisinde bulunulmuştur. Saliha sultan aciz, hakir ve kusurlu yüz ve gözünü sultanın huzuruna çıkararak yere sürdüğünü ve bundan duyduğu kıvancı belirtir. Dünyanın aşağılıklarından, her türlü hata ve tehlikeye düşmekten Allah sizleri korusun duasında bulunur. 'Uğurlu idarenizde cömertlik, zevk, safa ve ferahlıkla şereflesiniz. Merhametinizi aciz hayır duacımızdan esirgemeyin. Devletiniz var oldukça hakir bendeniz Saliha cariyeniz' ifadesiyle metin son bulur. (BOA, TS.MA-e No: 422/1-6, (29 Zilhicce 1142/ 15 Temmuz 1730), (H. 1142/M. 1730), v.3a)3. varağın ikinci kısmında; '...herkesin sığınma mercii olan makamınızı Allah daha da yüceltsin bu sayede tüm teb'anuz dünyevi-uhrevi maksadına erişsin. Mübarek huzurunuzla çıkararak sizinle görüştüğümden dolayı nemli gözüm pür nur olmuştur.' ifadelerine yer verilmiştir. (BOA, TS.MA-e No: 422/1-6, (29 Zilhicce 1142/ 15 Temmuz 1730), (H. 1142/M. 1730), v.3b)

Tebrik-nâmenin 4. varağı da yine iki kısımdan oluşur. İlk kısım; cihanın sığındığı padişah anlamındaki *pad-şah-ı cihan-penah* ifadesiyle başlar. Huzurunuzla dualarla yüzüm sürdüm. 'Bendenizim; kulunuz kölenizim. Allah vücud-ı hümayun-ı saadetinizi hata ve tehlikelerden korusun. Devletinizin ömrü çok; rızık ve nasibiniz sonsuz olsun. Zevk ve safanız daim olsun. Veliyyinimetim efendim(yardım-iyilik sever efendim) bu sene olacak **gaza-i ekreminizi** rabbimiz hayırlı ve mübarek eylesin. Din uğruna çekilen zahmetinize Cenab-ı Hak, rahmet kulsun.Denizdeki askerinize zafer nasip olsun.Allah din düşmanlarını kahretsin. Ya mucibe's-ssailin yani ihtiyaca karşılık veren Rabbimiz padişahımızın devletinin ömrünü sonsuz eylesin.' ibarelerine yer verilmiştir. Bu tebrik mektubu Hakir kulunuz Saliha cariyeniz ifadesiyle son bulmuştur. ((BOA, TS.MA-e No: 422/1-6, (29 Zilhicce 1142/ 15 Temmuz 1730),(H. 1142/M. 1730), v.4a)4. varağın İkinci kısımda 'iyilik ve yücelik sahibi sultanım yüce merhametize bu hakir 5 vakit gece, gündüz duacımızdır. Merhametinizi bu kulunuz üzerinden esirgemeyiniz. duaları mevcuttur. (BOA, TS.MA-e No: 422/1-6, (29 Zilhicce 1142/ 15 Temmuz 1730),(H. 1142/M. 1730), v.4b).

Tebrik-nâmenin 5.varağında da benzer övgü ifadeleriyle padişahın ömr-i devlet ve saltanatı hiç kesintiye uğramasın duasında bulunulur. 'Cihana hükmeden saltanatınız zail olmasın. Sıhhat,merhametiniz abad olsun. Allahu Teala kalbinizi yücelterek ariflerin kandiliyle ışıtsın. Nice yıllar ve devirler mülkünüzde afiyetle ve sevdiklerinizle devamlı eylesin. Defaatle ömr-i devletiniz uzun olsun denilmiş; merhametinizi bu kulunuzdan esirgemeyin' şeklinde övgü ve dualarda bulunulduğu görülmektedir. Tebrik-name Bende-i Saliha(kulunuz Saliha) ifadesiyle son

bulmuştur. (BOA, TS.MA-e No: 422/1-6, (29 Zilhicce 1142/ 15 Temmuz 1730),(H. 1142/M. 1730), v.5)

Tebrik-nâmenin 6.varağı karalama sayfası gibi kullanılmıştır. Herhangi bir ifadeye yer verilmemiştir.

Tebrik-nâmenin 7. varağında da yine övgü ve dualara yer verilmiştir.' *Dünya eviniz olan saltanatınız ve tahtınız mübarek olsun. Merhametinizi bu cariye ve size biat edenlerden esirgemeyin. Zamanınızda tüm fakirlere alimlerin Rabbi, peygamber efendimiz hürmetine rahatlıklar versin. Tahta teşrifinizle Allah'ın yardımı sizinle olsun. Devletiniz Taha ve Yasin hürmetine uzun ömürlü olsun'. Dualarıyla neticelenmiştir. Bu mektubun son kısmında Sultan Ahmed kızı kulunuz Saliha sultan ibaresi bulunmaktadır. (BOA, TS.MA-e No: 422/1-6, (29 Zilhicce 1142/ 15 Temmuz 1730),(H. 1142/M. 1730), v.6*

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Osmanlı Devleti'nde konukların ağırlanması; bayram, düğün, tahta çıkma merasimi(Cülûs) gibi önemli günlerde yapılan törenler, belirli usul ve kaidelere göre düzenlenirdi. Bu protokol yani teşrifat, hem devletin gücünün ispatı hem de Osmanlı toplumu ile yönetici kesim arasındaki irtibatın sağlanmasında en önemli faktörlerden biriydi. Sarayın birun ve harem kısımlarında ayrı ayrı tertip edilen bu merasimlerden siyasi nitelikli olanlar birun kısmında cereyan ederken, dini günler ve bayramlar genelde valide sultanlar nezdinde haremde tertip edilirdi. Belirli kaidelerle ve belirli ekonomik kaynakla desteklenerek düzenlenen bu törenlerde diplomasi saray teşkilatlanması bazında yürütülürdü. Bu bağlamda Culus törenleri, Osmanlı padişahlarının tahta çıkışlarında teşrifat kurallarına uygun olarak gerçekleştirdikleri törenler olup; Osmanlı devlet ve teşkilât hayatında oldukça önemli bir yere sahiptir. Culus merasimiyle tahta geçen sultana ilk olarak biat kabulleri gerçekleştirilir. Belirli bir protokol düzeninde gerçekleşen bu tören iç ve dış mektuplaşmalarla tebrik şeklinde devam ederdi. Tebrikname gönderimiyle genellikle devletler bazında dostane ilişkilerin idamesi amaçlanırken iç siyasette ve ilişkilerde genellikle sultandan bir ihsan temennisi söz konusu olmaktadır.

Bu çalışmada 1.Mahmud'un tahta geçiş serüveninin idareciliğinin, karakterinin yönetimine yansımalarına değinmenin yanısıra hanedan mensuplarıyla ilişkileri örnekleminde Saliha Sultan'ın tebrik-namesi üzerinden bir değerlendirme yapılmaya çalışılmıştır. Bu çalışmada 1.Mahmud'un tahta geçiş serüveninin idareciliğinin, karakterinin yönetimine yansımalarına değinmenin yanısıra hanedan mensuplarıyla ilişkileri örnekleminde Saliha Sultan'ın tebrik-namesi üzerinden bir değerlendirme yapılmaya çalışılacaktır. Ele alınan çalışmada ele alınan tebrikname metni ve ilgili bir dönem ruznamesinden hareketlehünkarın idareyi devralmasıyla birlikte önceki hünkarın maiyetiyle olan irtibatının şekli hakkında bilgiye erişilebilmektedir. Yeni hünkarın övgü dolu sözlerle taltif edildiği ve döneminin uğurlu addedilerek uzun ömürlü olması temennisi ve girdiği savaşlarda zafere erişmesi, halkın refah düzeyini yükseltme temennisinde bulunduğu ve hediye olarak cariye sunulma talebi Saliha Sultan'ın sunduğu tebriknamenin her varağında benzer şekliyle belirtilmiştir.

Edirne vak'ası ve Patrona isyanı gibi hadiselerle son bulan önceki padişahlar dönemine tanıklık eden ve 27 yıllık kafes yaşantısının ardından tahta geçen I. Mahmud'a ilk biat eden amcası, bir önceki sultan III. Ahmed olmuştur. Kendi pişmanlıklarını dile getirerek

I.Mahmud'un Tahta Cülusunda III. Ahmed'in Kızı Saliha Sultan'ın Gönderdiği Bir "Tebrik-Nâme" Hakkında

---

yeğenin yönetimde kimseye güvenmemesini telkin etmiştir. Nitekim I. Mahmud'un bu tavsiyelere kulak verip gerekli önlemleri alıp devlet yönetimini bizzat elinde bulundurması da onun başarılı olmasının etkenleri arasında sayılabilir. Daha sonra sarayda istirahate çekilen III.Ahmed'in kızının 1. Mahmud'un tahta cülusunu kutlama gayesiyle tebrik-name yollaması dikkate değerdir. Devrik bir padişahın kızı olan Bir sultan neden yeni padişahın saltanatını kutlasın? Burada farklı gayeler söz konusu olmalıdır. Babasını örnek alarak ve I. Mahmud'a bağlılıklarını sunarak saraydaki varlıklarını sürdürme gayesi; erişmek istediği bir mertebe ya da bir talebe haiz olma gayesine hizmet ettiği düşünülebilir. Padişah kızlarının siyasi gayelerle evlilik gerçekleştirdikleri malumdur. Bu hususa ilişkin I. Mahmud'un tahta cülusunda Saliha Sultan'ın nikahlı olduğu eşinin devlet kademesinde etkin rol alma talebini Saliha Sultan aracılığıyla hünkara sunma maksadına haiz olduğu düşünülebilir.

Ayrıca I. Mahmud'un önerisiyle Saliha Sultan'ın daha sonraki süreçte bir paşayla evlilik yaptığı bilinmektedir. Belki de Saliha Sultan,babası ile birlikte eski saray yaşantısında özgürlüğünün kısıtlanmasının önüne geçme gayesiyle padişahın öngördüğü bir paşayla evlenerek refah ve huzurlu bir yaşantının kapısını bu suretle aramaya çalışmıştır.

Hem sultana hem de validesine Saliha Sultan tarafından cariyeye hediye edildiğini görmekteyiz. Bu husus,protokol kaideleri gereği değerlendirilebileceği gibi valide sultanın 1. Mahmud nazarındaki değerinden faydalanabilme amacı taşıyor olabilir. Bağlılık sembolü olarak lanse edilse de cariyelerle casusluk anlayışı da gözetilmiş olabilir. Nitekim bazı Valide Sultanların bu gayelerle cariyelerine özgürlük bahsettikleri malumdur. Bu kapsamda Saliha Sultan tarafından Padişaha ve validesine ayrı ayrı tebrikler sunulduğu da görülmektedir. Devrik bir padişahın kızı sıfatıyla yeni hünkara bu denli bağlılık bildirisi ve aşırı memnuniyet duygusu şaşkınlık uyandırmaktadır. Seferlerinde zafere erişmesi ömrü ve saltanatının uzun olması,halkının müreffeh seviyeye erişmesi talebi de yine tebrikname metninde söz konusu olmuştur. Tebrik-name ifadesinden anlaşılacağı üzere sultanın huzuruna erişme lütfuna Saliha sultan, mazhar olmuş ve bu durumdaki memnuniyetini de dile getirmiştir. Tam anlamıyla ne maksatla bu görüşmenin yapıldığı açıklanmamış merhametinizi bu kulunuzdan esirgemeyin denilerek bir talepte bulunulduğu fikri akıllara gelmektedir. Abartı dolu övgü ifadeleri, dua ve niyazlar sıklıkla dile getirilmiştir.

Lale devri yaşamış bir sultanın sonrasındaki devri bu denli övmesi kendisinin de birtakım rahatsızlıklar duyduğu ve dönemin bu şekilde sonlanmasından memnuniyet duyduğu çıkarımını yapmamıza olanak sağlamaktadır. Kadınların siyasette aktif rol aldıkları bir sürece isabet eden böylesi bir dönemde Saliha Sultan'ın hünkara bu denli yakın bir temasda bulunma çabası birtakım beklentilerinin olduğu fikrini aklımıza getirmektedir. I. Mahmud'un önerisiyle ilerleyen dönemde yaptığı bir evlilik bu ilişkinin dostane bir biçimde devam ettiğini de göstermektedir. Cariyeler , amaçlanan gayenin bir aracı olarak da hünkarın ve valide sultanın yanına verilmek istenmiş olabilir. III. Ahmed'in tahttan inmesi ve henüz hayatta olması ve yine benzer şekilde yerine oğullarından biri değilde yaşça büyük olan yeğeni I.Mahmud'un geçmesi Saliha Sultan'ın tutumunda bazı beklentiler içerisinde olduğunu da gösterebilir. Saliha Sultan'ın bağlılık bildirisi hükmündeki tebrik mektubuna I. Mahmud'un karşılık olarak bir mektupla cevap verip vermediğini öğrenemiyoruz. Ancak huzurunda kabulü daha erken bir süreçte gerçekleşmiş olmalıdır ki mektuplarında bu görüşme dolayısıyla ne denli mesrur olduğuna Saliha Sultan yine defaatle

değınmiştir. Biat tebliğı sonrası sultanın taltiflerde bulunması bir adet hükmündeydi. Bu gaye ile tahta çıkış merasimine yönelik olarak tebrik konulu şiirler de sunulur ve bazı makam ve ihsanlar sultandan talep edilirdi. Şahısların gayesi böylesi bir amaca erişmek iken yeni sultan bu sayede konumunu kuvvetlendiriyor ve etrafına taraftar toplayarak saltanatını garanti altına alıyordu. Kullanılan övgü dolu sözler ve dualar onun makamını daha da yüceltıyor ve teşvik edilen bu eser yazma çabası ilgili dönemde ülkenin sanat ve edebiyat açısından gelişme kaydetmesine de katkı sağlıyordu.

Tebrik-name konulu çalışmalar edebî değere haiz olup içerik yönünden tarihe ışık tutar bir mahiyettedir. Disiplinerarası bir yaklaşım benimsendiğı takdirde konu alanı noktasında önemli bilgi edinilebilecek ve çıkarımlar ve varsayımlar doğrultusunda çalışmalar kaleme alınabilecektir. Konu hakkında bir çalışma yapılmamış olup bu makale, ilgili konuda çalışma yapmak isteyen sosyal,beşeri bilimcilere yol gösterecek mahiyettedir.

KAYNAKÇA

- (BOA), TSMA-e No: 422/1-6, (29 Zilhicce 1142/ 15 Temmuz 1730)
- Acar,F.(2015), Osmanlı'da Padişah Oğulları ve Kızlarının Eşitlendiğı Alan: Teşrifat, *Hitit Üniv. İlahiyat Fak. Dergisi*, 14/27:183-202.
- Ahmed Cevdet Paşa,(2018).*Tarih-i Cevdet*, I, (haz. Nezih Aykut), (TTK Yayınları, Ankara)
- Akgündüz,A.(2006), *İslam Hukuku'nda Kölelik – Cariyelik Müessesesi ve Osmanlı'da Harem*,(Osmanlı Araştırmaları Vakfı Yayınları. İstanbul)
- Aktepe, M.M.(1989), Ahmed III, *Türkiye Diyanet Vakfı Dergisi*, II,(Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları , İstanbul):34-38.
- Akyıldız, A.(2012),Vâlîde Sultan, *Türkiye Diyanet Vakfı Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı Yay. İstanbul:42/494-95
- Ali Seydi Bey(1921), *Teşrifât ve Teşkilâtımız: (Teşrifât ve Teşkilât-ı Kadimemiz)*, Neşr: Niyazi Ahmet Banoğlu, (Kervan Kitabevi: İstanbul)
- Aydemir,Y.(2004), Medhiye, *Türkiye Diyanet Vakfı Dergisi*, Türkiye Diyanet Vakfı Yay.Ankara:29/ 410-11
- Aynur H.-F.M. Şen(2019),I. Mahmud İçin Yazılan Şiir Mecmuâsı, *Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi*, 3/4, Aralık:39-73.
- Bingöl,İ.(2005). *Osmanlı Padişahları*,Ankara.
- Danışman,Z.(1966) *Osmanlı Padişahları*,Zuhuri Danışman Yayınevi,İstanbul.
- Daniş, İ.(2021), Gölgelenen Sultan, Unutulan Yıllar, I. Mahmud ve Dönemi(1730-1754),*Türkiyat Mecmuası*,(İstanbul Üniversitesi Yayını,İstanbul):31/1:481-486.,
- Davis F.(1986), *The Ottoman Lady: A Social History From 1718 to 1918* , Greenwood Yayınları
- Deny,J.(1989). "Valide Sultan",D İA, XIII, İstanbul, s. 178-187.

I.Mahmud'un Tahta Cülusunda III. Ahmed'in Kızı Saliha Sultan'ın Gönderdiği Bir "Tebrik-Nâme" Hakkında

---

- Develioğlu,F.(2009),*Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat* ,(Aydın Kitabevi:Ankara)
- Emecen, F.(2018). Matruşka'nın Küçük Parçası : NevşehirliDamat İbrahim Paşa Dönemi ve " Lale Devri" Meselesi Üzerine Bir Değerlendirme, *Osmanlı Araştırmaları*,Eylül,C.52,s.52,ss.52-79.
- Güler, M. & Özdamar, R. (2021). III. Ahmed'in Kızı Saliha Sultan ve Vakıfları (1127-1192/1715-1778) . *Tarih Dergisi* , (75) , 117-158 .
- Hammer, (1991),*Büyük Osmanlı Tarihi* (trc. Vecdi Bürün), İstanbul, VII, 378 vd.; VIII, 7-172.
- Jorga,N.(2005) *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, IV, (Yeditepe Yayınevi, İstanbul)
- Kantemir,D.(1979), *Osmanlı İmparatorluğunun Yükseliş ve Çöküş Tarihi-I* , trc. Özdemir Çobanoğlu, (Ankara)
- Karahasanoğlu, S.(2014). *İstanbul'un Lale Devri mi? Tarih ve Tarih Yazımı.*,Masaldan *Gerçeğe Lâle Devri*, haz. Mustafa Armağan, İstanbul: Timaş Yayınları,
- Kılıç,D.A.(2002), Osmanlı Saray Teşrifatı ve Törenleri, *Türkler*, IX,(Ed. Güler Eren),(Ankara): 857- 886.
- Kırpık, C.(2016). *Osmanlı'da Şehzade Eğitimi*, Ötüken Neşriyat,İstanbul.
- Kurtaran U., Karaca Z.(2021), Osmanlı Devleti'nde Siyasal Bir Ritüel: Kılıç Kuşanma Merasimi(XVIII. Yüzyıl), *OSMED*,S.13 ss.83-114.
- Kurtaran, U.(2014), Osmanlı Devleti'nde Şehzadelik Kurumuna Yeni Bir Bakış: Şehzadelerin Doğumu,Yetiştirilmesi ve Tahta Çıkış Süreçleri Hakkında Bir Değerlendirme, *Turkish Studies*, 9/4:759-778)
- Kurtaran,U.(2018) .*Sultan Birinci Mahmud (1730-1754)*, (Ankara: Altınordu Yayınları)
- Mehmed Hâkim Efendi, *Hâkim Efendi Tarihi*, haz. Tahir Güngör, I, Türkiye Yazma Eserler Kurumu, İstanbul 2019.
- Mehmed Râşid,(1282).*Tarih-i Râşid*, IV, İstanbul.
- Mehmed Süreyya, (1890).*Sicill-i Osmânî /Tezkire-i Meşahir-i Osmaniyye*, I, haz. Ali Aktan vd., Sebil Yayınları, İstanbul 1995.
- Öksüz,M.(2009).*Şemdanizade Fındıklılı Süleyman Efendi'nin Mür'it-Tevârîh Adlı Eserinin (180b-345a) Tahlil ve Tenkidi Metni* [16. yüzyıldan 1730'a kadar gelen kısım] (yüksek lisans tezi), Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi.
- Özcan, A.(2003),Mahmud I, *Türkiye Diyanet Vakfı Ansiklopedisi*, 27, (Türkiye Diyanet Vakfı Yay.: İstanbul): 348-352.
- Özcan,A.(1993). Cülûs, *Türkiye Diyanet Vakfı Ansiklopedisi*, 8, (Türkiye Diyanet Vakfı Yay.: İstanbul): 108-114.
- Özcan,A.(2002).Kılıç Alayı,*Türkiye Diyanet Vakfı Ansiklopedisi*, 8, (Türkiye Diyanet Vakfı Yay.: İstanbul):s.408- 409.

Özgüdenli, O.G.(2009);Sultân, *Türkiye Diyanet Vakfı Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı Yay. İstanbul:37/496-97.

Sağır, Y.(2013).Gâzî Hüseyin Paşa'nın Girit'teki Vakıf Eserleri, *Turkish Studies*, VIII/2 (Kış 2013), s. 298.

Sakaoğlu, N.(1999), *Mahmud I, Yaşamları ve Yapıtlarıyla Osmanlılar Ansiklopedisi*, İstanbul.

Sakaoğlu,N.(2004),*Sultan I. Mahmud, Bu Mülkün Sultanları*, İstanbul: 328-347.

Sakaoğlu,N.(2007). *Osmanoğullarının Ünlü Kadın Sultanları*, Creative-Avea Yayınevi.

Sakaoğlu,N.(2008), *Bu Mülkün Kadın Sultanları: Valide Sultanlar, Hasekîler, Kadın efendiler,Sultan Efendiler*, Oğlak Yay.

Şahin, B.(1993), I. Mahmud, *Osmanlı Ansiklopedisi*, V, İstanbul :46-76.

Şem'dâni-zâde Fındıklılı Süleyman Efendi. *Mür'it-Tevârih*, I-II, haz. M. Münir Aktepe, (İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, 1976-1978)

Tanrıbuyurdu,G.(2012)Klasik Türk Şiirinde "Kılıç Duası, *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*,141-156.

Tezcan,H.(2006). *Osmanlı Sarayının Çocukları, Şehzadeler ve Hanım Sultanların Yaşamları, Giysileri*, (İstanbul: Aygaz Yayınları).

Tuğlacı,P.(1985), *Osmanlı Saray Kadınları*, İstanbul.

Tuğluk,H.İ.(2010), Divan Şiiri'nde Manzum Tebriknameler, *Ankara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 42: 41-68.

Uluçay, M.Ç.(2011), *Padişahların Kadınları ve Kızları*, Ötüken Yay, Ankara

Uluçay,M.Ç.(1958).İstanbul'da XVIII. ve XIX. Asırlarda Sultanların DoğumlarındaYapılan Törenler ve Şenliklere Dair, *İstanbul Enstitüsü Mecmuası*, S. 4, İstanbul 1958, s. 199-213

Uzun E.(2013). Sultan I.Mahmud'a Ait Bir Ruznâme*Turkish Studies*, V.8/7 Summer,ss687-703.

Uzunçarşılı, (1988).*Osmanlı Tarihi*, V, TTK, Ankara.

Uzunçarşılı, İ.H. (1995). *Osmanlı Tarihi*. c. 4/2. Ankara: TTK

Uzunçarşılı,İ.H.(1984), *Osmanlı Devleti'nin Saray Teşkilâtı*, (TTK Yay.:Ankara)

Vak'anüvis Subhî Mehmed Efendi, *Subhî Tarihi*, haz. Mesut Aydın, (İstanbul: Kitabevi Yayınları, 2007), 37-38;

Yamanlar, E.A.(2003). *Padişahların Dilinden Osmanlı Tarihi*,Ankara

Yıldız,E.(2020), Rufaî 'nin Hüsrev Paşa'ya Sunduğu Manzum Tebrikname, *Mecmua*, 5/9:95-110.

Zillioğlu M (1969) *Evlîya Çelebi Seyehatnamesi-I(1096)*, çev.Z. Danışman, (Zuhuri Danışman Yayınevi, İstanbul)

Ekler

1. Saliha Sultan'ın I. Mahmud'a Tahta Cülusu Dolayısıyla Sunduğu Tebrik-name 'nin Transkripsiyonu

Varak 1

1-Şevket-lü³ mehabet-lü⁴ kudretlü⁵ azîmetlü⁶ pad-şâh-ı rû-yi zemîn⁷ halledâllahü mülkehü ilâ yevmi'd-dîn⁸ ve nâzım⁹-ı ahvâl-i kâffe-i ibâdü'l-müslimîn efendimiz hazretlerinin reşkîn-sâz¹⁰ perniyân¹¹-ı gerdûn¹²

2-Ve gıbtâ-fermâ-yı¹³ sipihr-i atlas¹⁴ gûn olan mesned¹⁵-i sefâh¹⁶ câh ü celâllerine ¹⁷takdîm-i merâsim-i gurre¹⁸ ve ifham-ı tesmim ¹⁹levâzım-ı tebcil ²⁰ü a'zâm eyleye cenâb-ı çâre-sâz²¹

3- kâr-gâh²²-i imkân ü nizâm-bahşa²³ merâtib-i gûn mekân-ı celle şânuhu²⁴ hazretleri şevket-lü mehabet-lü kudret-lü azîmet-lü pad-şâhım efendim Sultan hazretlerinin

4- yektâ güher²⁵ zât-ı bî-hemtâların²⁶ hem-vâre²⁷zîb- efzâ-yı²⁸ zîver²⁹- ârâyiş³⁰ mesned-i hilâfet³¹-i hazret-i Resûl Rabbi'l-âlemin eyleyüb serir-i saltanat-ı kübrâna cülûs-ı hümayûnların

5- müttemin³² ve mübârek ve müstes'id³³ eyleyüb sâye-i merhâmetlerin hâssaten³⁴ bu câriyeleri üzre âmmeten³⁵ kâffe-i ibâdullâh üzre hamd ü müebbed ve her umûr³⁶ların hüsn-i takdîrine

---

³ Şevket-lü: heybetli

⁴ Mehabetlü: ulu

⁵ Kudretlü:ulu

⁶ Azîmetlü: büyük,ulu

⁷ Rû-yi zemîn: dünya

⁸ halledallahü mülkehu ilâ yevmi'd-dîn: Allah mülkünü kıyamete kadar daim kılsın

⁹ Nazım:düzenleyen

¹⁰ Reşkin-saz: gıpta edilen

¹¹ Perniyan: güzel huylu

¹² Gerdün:felek,dünya

¹³ Gıpta ferma-yı: gıpta veren

¹⁴ Sipihr-i atlas: felekler göğü

¹⁵ Mesned: dayanak

¹⁶ Sefah:zevk

¹⁷ Cah ü celal:büyük rütbe ve mevki

¹⁸ Gurre:gün

¹⁹ İfham-ı tesmim: ayırt etme,anlatma

²⁰ Tebcil: ağırlama

²¹ Çare-saz: çare bulan

²² Kar-gah:bu dünya

²³ Nizam-bahşa: bahşeden

²⁴ Celle şânuhu: şanı yüce olan

²⁵ Guher:gevher

²⁶ Bi-hemta: benzersiz

²⁷ Hem-vare: dâima

²⁸ Zib-efza: güzelleştiren

²⁹ Ziver: süs

³⁰ Arayış:süslenme,ziynet

³¹ Mesned-i hilafet: mertebe,rütbe

6- mutâbık ve zaman-ı devletlerinde cem'ian³⁷ fukaraya rahatlar ihsân eyleye amin. Bi hürmeti seyyîdi'l-mürselîn elhamdülillâhi Teâla fe hamden sümme hamden sümme hamde'l-umurî merhûnete bi-evkatuha

7- mazmununca³⁸ el-mukaddîr kâin³⁹ mantukunca şevket-lü azîmet-lü kudret-lü mehabet-lü pad-şâhımın serîr-i saltanat-ı kübrâya teşrîf-i hümâyûnları bu dai⁴⁰-i kadîme câriyyelerinin mesmû'am⁴¹

8- oldukda alimallahû teâla ve kafî baş-ı şehid-eser mübahatim⁴² üç semaya resîde⁴³ olmuş gibi memnûn ve mesrûr olduğum vakf-ı esrâr-ı zahîr-i âlem olan hüda-yı müte'âl

9- hazretlerine iâne⁴⁴-i hazret vahibü'l-amâl⁴⁵ vücûd-i pür cûd⁴⁶-i adâlet âlûdelerin⁴⁷ cem'î hata ve hatarlardan⁴⁸ masûn ve mahfûz⁴⁹ idüb sıhhat ve afîyet eyleye serîr-i saltanatında ömr-i tabiiyye

10- isâl eyleye amin. Ve hüsn-i nazar-ı mülûkânelerin⁵⁰ bu câriyyeleri üzerinde daim ve sabit eyleye bi hürmeti Tâha ve Yâsîn taraf-ı dai'î kadîmelerinden ale't-tarikü'l hediyyetü'l-câriyye

11- şevket-lü mehabet-lü kudret-lü azîmet-lü pad-şâhımın benim girişme⁵¹-i gûşe-i çeşm⁵²-i iltifâtları buyrulmağa sezâ⁵³ değil belki gıpta-i alîleri takbiline⁵⁴ dahi layık değil iken

12- mücerred nazar-ı hulûs-i kadîmemize ve duâ-yı hayr-ı acîzânemize olmağla karîn-i hüsn-i kabûl buyrulmak temennâsıyla firistâde⁵⁵-i savb⁵⁶-i hüsrevâneleri⁵⁷ kılındığı malûm –i mülûkâneleri

³² Müttemin: tamamlayıcı

³³ Müstes'id: uğurlu sayan

³⁴ Hassaten: hususi, özellikle

³⁵ Ammeten.:genel olarak

³⁶Umur:iş

³⁷ Cemî'an: hep,bütün

³⁸Mazmununca:anlamı gereği

³⁹Kain: bulunan

⁴⁰Dai:dua eden

⁴¹ Mesmu': işidilen

⁴² Mübahat: övünme

⁴³Reside:erişmiş

⁴⁴İane:yardım

⁴⁵ Vahibü'l-amal: istekleri gerçekleştiren

⁴⁶Cud:cömertlik,fazla

⁴⁷Alude:gark olmuş,bulaşmış

⁴⁸Hatar:tehlike

⁴⁹ Masun ve mahfuz: korunmuş ve saklanmış

⁵⁰ MülûkâNE: PADİŞAH

⁵¹ Girişme: gözle işaret,cilve

⁵² Guşe-i çeşm:gözücüyla bakma

⁵³ Seza: uygun

⁵⁴Takbil:öpmek

⁵⁵Firistade:elçi

⁵⁶Savb:cihet,yön

⁵⁷ Hüsrevane: hükümdara yakışan

13- buyruldukda zümre-i keniz-gân⁵⁸larına ilhâk buyurmaları bâbında emr ü fermân şevket-lü mehâbet-lü kudret-lü azîmetl-ü pad-şâhım hazretlerindedir.

Bende-i Saliha Sultan

Varak 2

1-Vâlîde-i pad-şâh-ı rû-yi zemîn

2- Devlet-lü inâyet-lü⁵⁹ re'fet-lü⁶⁰ sa'adet-lü efendim Sultanım hazretlerinin mübârek vakt-i şerîfleri hayr ü saîd ve ömr-i devletleri

3- daîm ve medîd⁶¹ olmak deavât⁶² tekrarı ile inhâ⁶³'yı muhlisâneleri budur ki benim devlet-lü inayet-lü re'fet-lü saadet-lü efendim sultanım hazretleri ale'l umûr-i merhûnete⁶⁴ bi-evkatuha

4- mazmununca elhamdülillâhi Teala Hûda-yı müteâl hazretleri bu günleri sizlere ve bizlere gösterdi elhamdülillâhi sümme hamdülillâh Allahû zülcelâl şevket-lü mehabet-lü kudret-lü azîmet-lü pad-şâhımıza

5- serîr-i saltanat-ı kübrâya cülûs-i hümayûnların müttemîn ve mübârek eyleyüb ilâ yevmü'l-kıyâm serîr-i saltanatlarında daîm eyleyüb sizlere dahi müddet-i medîde⁶⁵ ömr-i tavîl

6- ihsân eyleyüb sair-i pad-şâhîde amme-i ibâdullâhdan dúa-i hayra mazhar olasız amin. Benim devlet-lü inâyet-lü re'fet-lü saadet-lü efendim sultanım hazretleri

7- şevket-lü mehabet-lü kudret-lü azîmet-lü pad-şâhım hazretlerinin serîr-i saltanat-ı kübrâya teşrîf-i hümayûnları bu muhlîse gerek mesmû'am⁶⁶ oldukda alimallâhû Teâla ve kâfi baş-ı şüheda

8-ber rütbe memnûn ve mesrûr olmuşumdur ki tâbiri mümkin değildir ancak hâl-i müteâl hazretlerine ayândır hazret-i vahîbü'l-amal şevket-lü azîmet-lü mehabet-lü kudret-lü pad-şâhımın

9- vücûd-i pür cûd-i adalet-i alüdelerin cem'î hatalardan masûn ve mahfûz idüb hüsn-i nazar-ı mülükânelerin bu daî'leri üzerinde daîm ve sabit eyleye amin.

10- benim inâyet-lü saadet-lü re'fet-lü efendim sultanım hazretleri taraf-ı daî'nizden ale't-tarikü'l hediyyeten câriyye hâk-pâ(yi)⁶⁷ devletinize irsâl olundu. Hizmet-i saadetinizde

---

⁵⁸ Keniz-gan: cariyeler arasına

⁵⁹ İnayetlü: iyilik sahibi

⁶⁰ Re'fet-lü: merhametli

⁶¹ Medid: uzun

⁶²Deavat:dua

⁶³ İnha: ulaştırma

⁶⁴ Umur-ı merhunet: zamanı beklenen işler

⁶⁵ Medîde: uzun

⁶⁶ Mesmuam: işitilen

⁶⁷ Hak-payi: yüz sürerek,ayağına gelmek

11- olmağla lâyük değil lakin nazar-ı hulûs-i kadîmemize ve dúa-yı hayrımıza olmağla karîn-i hüsn-i kabûl buyurmağla ricâsıyla fîristade-i savb-ı saadetleri kılındığı ma'lûm –ı

12- şerîfleri buyruldukda kabûl buyurub bu daî'lerin mesrûr buyurmaları niyâz olunur mâ fi himmete rû-yi sa'adet daîma

El-muhlise'l-kadîme Saliha Sultan

Varak 3a

1-şevket-lü ve kerâmet-lü ve mehabet-lü ve azîmet-lü efendim pad-şâh-ı rû-yi zemîn halledallâhû halegate ilâ

2- yevmi'd-dîn hazretlerinin mübârek rikâb-ı hümayûn hâk-pâyi merâm kâm-yâb⁶⁸-eserlerine sedd-i hezâran⁶⁹

3- acz ü kusûr niyâz-ı ber⁷⁰ ile yüzüm îsar⁷¹ ve gözüm hâk-sâr⁷² kılındıktan sonra ma'rûz-i ahkârları⁷³

4- budur ki hakk-ı sübhânehû ve teâla hazretleri şevket-lü mehabet-lü efendimin mübârek vücûd-i hümayûn-i

5- sa'adetlerin bi'l-cümle dehr-i dîn⁷⁴ ve hata-i hatarlardan masûn ve mahfûz idüb ömr-i devletlerin

6- ziyâde ve mübârek hatır-ı hurşîd-i mezâhirlerin⁷⁵ hemîşe⁷⁶ güşâde⁷⁷ kılub farig⁷⁸-i ferhunde⁷⁹ ve asiyâb⁸⁰

7- mürüvvetlerin⁸¹ ala hayre'l-murâd amâde ve zevk ü safâda ber-karar⁸² idüb devlet ü ikbâl ve sa'adet-i saltanat-ı iclâliniz⁸³ ile daîm ve kaîm⁸⁴ eyleye amin. Bi hüretti seydi'l-mürselîn

⁶⁸ Kam-yab: talihli

⁶⁹ Hezaran: binler,pek çok

⁷⁰Ber:üzere

⁷¹ İsar: saçma,feda

⁷² Hak-sar: düşkün

⁷³ Maruz-i ahkar: hakir olduğunu arz eden

⁷⁴ Dehr-i dun:aşağılık dünya

⁷⁵ Mezahir: şereflenme

⁷⁶ Hemîşe: daima

⁷⁷ Güşade: ferah,cömert

⁷⁸Farig:vazgeçme

⁷⁹ Ferhunde: mübarek,uğurlu

⁸⁰ Asiyab: değişen

⁸¹Mürüvvet:cömertlik

⁸² Ber-karar:kararlı,devamlı

⁸³İclal:ulu

⁸⁴Kaim:var olan

9- benim şevket-lü keramet-lü merhamet-lü pad-şâhim hazretleri efendimin merâhîm⁸⁵-i âliyyelerin tazarru' ve niyaz⁸⁶

10- eylemeği bu ahkâr dâucınız üzerinden merhâmet-eserlerin dirig⁸⁷ buyurmayub hakdan ref'

11- idüb kadîmden pîşe⁸⁸ve hemîşe⁸⁹ efendimin şeref-sohbetleri rikâb-ı saadetleri turâbına yüzüm

12- sürmeğe hülâsa-i endişemiz olduğu ecilden ve bâ-husûs cenâb-ı sa'adet bende-i himmete ömr-i devlet-bâd⁹⁰ el-hakîr Saliha câriyyeleri

Varak 3b

1-meablarının⁹¹ bekâ-yı iclâl ve irtifâ'⁹² kadr-i iclâlleri

2-esniyesine⁹³ hulûs-i niyet-birle muvazebet⁹⁴ oluna mer'yye⁹⁵tü

3-cem'î tevabûimiz ile husûl-i makâsıd-ı dünyevî, uhrevî

4-adiyyelerine⁹⁶ müdavemet olunub mübârek dîdâr⁹⁷

5-ferhunde-fezâları⁹⁸ müşâhedesinde iştiyak üzre

6-olub mübârek rikâb- hümayûn-i sa'adetlerinin

7-mülâkatıyla⁹⁹ nemli didemiz pür nur olmak için niyâz olunur.

Varak 4a

1-pad-şâh-ı âlem-penâh¹⁰⁰

2- hakk-ı sübhânehû ve teâla şevket-lü ve keramet-lü ve adalet-lü veliyy-i ni'metim efendim hazretlerinin mübârek

---

⁸⁵Merahim:merhametlerin

⁸⁶ Tazarru ve niyaz: dua ve yalvarma

⁸⁷Dirig:esirgeme

⁸⁸Pişe:alışılmış

⁸⁹Hemişe:daima

⁹⁰Bad:olsun

⁹¹ Meab: sığınılacak yer,padişah

⁹² İrtifa': yükselme

⁹³ Esniye: övgü

⁹⁴ Muvazebet: bir işle devamlı uğraşma

⁹⁵ Mer'yye: saygı

⁹⁶Adiyye:alışılmış

⁹⁷Didar:yüz

⁹⁸ Ferhunde-feza: sonsuz uğurlu

⁹⁹Mülakat:görüşme

¹⁰⁰ Pad-şâh-ı cihan-penah: cihanın sığındığı padişah

3- rikâb-ı hümâyûn¹⁰¹ hâk-pâyi merâm-ı kâm-yâb-eserlerine hezar tazarru' ve niyaz ile yüzüm îsâr ve gözüüm hâk-sar kılındıktan sonra ma'rûz-i ahkârları bende-i budur ki hakk-ı sübhanehû ve Teâla hazretleri şevket-lü mehabet-lü

4- efendimin mübârek vücûd-i hümâyûn-i sa'adetlerin hata ve hatarlardan ve afât-ı dehr-i dündan masûn ve mahfûz

5- ömr-i devletlerin ziyâde ve mübârek hatır-ı hurşîd-i mezâhîrlerin hemîşe-i gûşade kılub farig-i ferhunde

6- ve asîyab-ı mürüvvet sa'adetlerin alîyyü hayre'l-murâd amâde ve zevk ü safâlarda berkarar idüb devlet

7-ü ikbâl ve sa'adet-i saltanat-ı iclâl ile niçe niçe ferâh-bahş¹⁰² eyyamlarda vasıl olmak rûzî ve nasib¹⁰³

8-eyleye amin. Bi hürmeti seyyîdi'l-mürselîn benim şevket-lü mehabet-lü inâyet-lü veliyy-i ni'metim pad-şâhım hazretleri

9-bu hakîr kulunuzu hakdan ref¹⁰⁴ idüb hülâsa-i endişemiz olduğu rikâb-ı sa'adeleri turâbına

10- yüz sürmek bâbında mahzâ¹⁰⁵-i şerîf sohbetleri sermâye-i serverim¹⁰⁶ mübârek mâ-lâ¹⁰⁷ münevver cemâl-i sa'adetlerin

11- mülâkatları müyessîr¹⁰⁸ olundukda nemli çeşmimiz pür-nur olmuştur hak-teâla hazretlerinden niyâz eyledim ki bu sene-i

12- mübârekede olan gazâ-i ekremini Rabb'il-âlemin meymûn¹⁰⁹ ve mübârek ve dîn-i mübîn uğrunda çekilen zahmetinizi

13- hazret-i Hak ve feyyâz-ı mutlak¹¹⁰ lütf ü keremiyle rahmetine mübeddel¹¹¹ eyleyüb bir de bahrda olan asakîrinizi

14- zafer-encâmı¹¹² dahi mansûr¹¹³ ve muzaffer ve a'da-yı dîn olanları daima hor u makhûr¹¹⁴ ve münhezim¹¹⁵-i hâk-sâr

¹⁰¹ Rikab-ı humayun:padişah huzuru

¹⁰² Ferah-bahş:ferahlık veren

¹⁰³ Ruzi ve nasib: gündüz,rızık ve nasip

¹⁰⁴ Ref:yüceltme

¹⁰⁵Mahza:hikmet

¹⁰⁶Server:baş

¹⁰⁷ Ma-la: siz,siz

¹⁰⁸ Müyessir: kolaylıkla yapan

¹⁰⁹ Meymun: bereketli

¹¹⁰ Feyyaz-ı mutlak: Allah/çok cömert

¹¹¹ Mübeddel: değişme,bedel,karşılık

¹¹² Zafer-encam:son,nihayet galibiyet

15- eyleye amin. Ya mucibe's-sâilin¹¹⁶ benim şevket-lü merhamet-lü inâyet-lü pad-şâhum hazretleri

16- bakî-i ömr-i devletde bâd

Bende-i el-hakîr Saliha cariyelerim

Varak 4b

1-inâyet-lü salabet-lü¹¹⁷ efendimin merâhim-i alîyyelerine de

2- tazarru' ve niyaz olunur ki bu ahkâr-ı evkât-ı hamse¹¹⁸

3- rûz-i leyâl¹¹⁹ duâcı bendeniz üzerine de merhâmet-eserlerin

4- ve hüsn-i nazarların bu kulları üzerinden zaîl etmek¹²⁰

5- bâbında emr ü fermân şevket-lü mehabet-lü pad-şâhum hazretlerindir

Varak 5

1-salabet-lü şevket-lü mehabet-lü keramet-lü alem-penâh

2- be hîn¹²¹-i gûher¹²²-gân imkân-ı pad-şâh-ı zemin-i zaman ibadullâha ömr-i devlete ve saltanata ila infisam¹²³ silsiletü 'z-zaman

3- ve infitah¹²⁴ hayailü'd-deverân hazretlerinin mübârek turâb-ı tütüyâ¹²⁵-asa ve hâk-pâyi fersâlarına¹²⁶

4- yüzüm ve gözüm sürdüğümden sonra hakk-ı sübhânehu ve teâla hazretleri mübârek ve cûd-i hümayûnların

5- ikrâr-ı kevnîyyeden¹²⁷ ve hata-yı hatarlardan masûn ve mahfûz ve ömr-i devletlerin efzûn¹²⁸ eyleyüb

6- zill-i zalil¹²⁹-i inâyet ve himâyetlerin serîr-i saltanat-ı alîyye cihan-dârında¹³⁰ daîm eyleyüb

---

¹¹³ Mansur: üstün gelme

¹¹⁴ Makhur: kahrolmuş

¹¹⁵ Münhezim: yenilmiş

¹¹⁶ Ya mucibessailin: ihtiyaca karşılık veren

¹¹⁷ Salabet-lü: dayanıklı

¹¹⁸ Evkat-ı hamse: 5 vakit

¹¹⁹ Leyal: gece

¹²⁰ Zail etmek: devam etme, gölge

¹²¹ Hîn: an, zaman

¹²² Guher: mücevher

¹²³ İnfisam: kırılma

¹²⁴ İnfitah: açılma

¹²⁵ Tütüya: sürme, papağan

¹²⁶ Fersa: yoran, aşındıran

¹²⁷ Kevniyye: kainatla alakalı

¹²⁸ Efzun: fazla, uzun

7-zilal¹³¹-i atûfete¹³² sıhhatlerin amme-i abad ve bu hakîr bendeleri üzerlerinden devr-i zaîl eylemeye

8-amin.Benim şevket-lü mehabet-lü pad-şâhım ma'rûz-ı bendeleri budur ki lillâhi'l hamdü ve'l min eşhâr

9-Mübârek hülûl ve eyyâm-ı sa'adet-encâm dühûl etmeğiyle hakk-ı sübhânehu ve Teâla mübârek ve müttemîn

10- ve kanadil-i ârif¹³³ ref'iyyetle¹³⁴ kalb-i rûşenlerin¹³⁵ müzeyyen eyleyüb nice ve nice sal-i şühûr

11- ve eyyam-ı dühûr¹³⁶ sahn-ı sıhhatde vekâşane¹³⁷-i afiyetde hem-nişin¹³⁸ber-karar berdevam eyleye amin

12- benim şevket-lü merhamet-lü inâyet-lü efendim hazretleri merâhim-i alıyyelerinden tazarru' ve niyâz olunur ki

13- bu bendeleri üzerinden merhâmet-i nazar-eserlerin dirig buyurmayub bu mahzûn kullarını mesrûr buyurular bakî-i ömr-i devlet mesned-bâd

Bende-i Saliham

Varak 6

1-şevket-lü mehabet-lü kudret-lü azîmet-lü pad-şâh-ı rû-yi zemîn halledallâhû mülkehû ilâ yevmi'd-dîn ve bais ü nizâm-ı ahval kâffe-i ibâdü'l müslimîn efendimiz hazretlerinin cenâb-ı namaz-sâz kâr-gâh-ı imkân

2- ve rengi velâ kaşane-i ekvan¹³⁹celle şânuhû hazretleri şevket-lü mehabet-lü kudret-lü azîmet-lü pad-şâhım efendim sultanım hazretlerinin yekta gûher zât-ı bî-hemtâların hem-vâre zib-efzay-ı ziver- ârâyiş

3-mesned-i hilâfet hazret-i resul-i Rabbi'l-âlemin eyleyüb serîr-i saltanatların zât-ı alilerine müttehim ve mübarek eyleyüb sâye-i merhâmetlerin hassâten bu câriyyeleri üzre ammeten

4-kâffe-i ibadullah üzre memdûd ve müebbed ve her umurların ahsen-i takdîrine mutâbık ve zaman-ı devletlerinde cemî'an fukaraya rahatlar ihsan eyleye amin. Bi hürmeti seyvide'l mürselîn

¹²⁹ Koyu gölgeli

¹³⁰ Cihan-dar:cihana hükmeden

¹³¹ Zilal: zelil olanlar

¹³² Atufet: şefkat,merhamet

¹³³ Arif:bilen

¹³⁴ Refiyyet:yüceltme

¹³⁵ Ruşen:aydın,pak

¹³⁶ Dühur:devirler

¹³⁷ kâşane: ev,malikane

¹³⁸ Hem-nişin:beraber oturup kalkan

¹³⁹Ekvan:dünyalar,

I.Mahmud'un Tahta Cülusunda III. Ahmed'in Kızı Saliha Sultan'ın Gönderdiği Bir "Tebrik-Nâme" Hakkında

---

5-elhamdülillâhi Teâla fe hamden sümme hamden sümme hamde'l-umûr merhûne-i bi-evkatuha mazmununca el-mukaddir kaîn mantukunca seîr-i saltanat-ı kübrâya teşrif-i hümâyûnları

6- bu daî-i kadîme-i câriyelerinin mesmu'am oldukda alimallâhû Teâla ve kâfi billâhi şehîd-eser mübahatim ser-adikat¹⁴⁰ semâya reside¹⁴¹ olmuş gibi memnûn

7-ve mesrûr olduğum vakf-ı esrâr zahîr-i âlem olan hûdâ-yı müteâl hazretlerine iâne-i hazret-i vahîbü'l-amal vücûd-i pür cûd-i adalet-alûdların

8-cem'î hata ve hatarlardan masûn ve mahfûz idüb sıhhat ve afiyet eyleye serîr-i saltanatlarında ömr-i tabiyyeye isâl eyleyüb hüsn-i nazar-ı

9-mülükânelerin bu câriyeleri üzerinde daîm ve sabit eyleye amin bi hürmeti Taha ve Yasin mâ fî himmete der mesned-i serîr-i saltanat-ı daîm- bâd

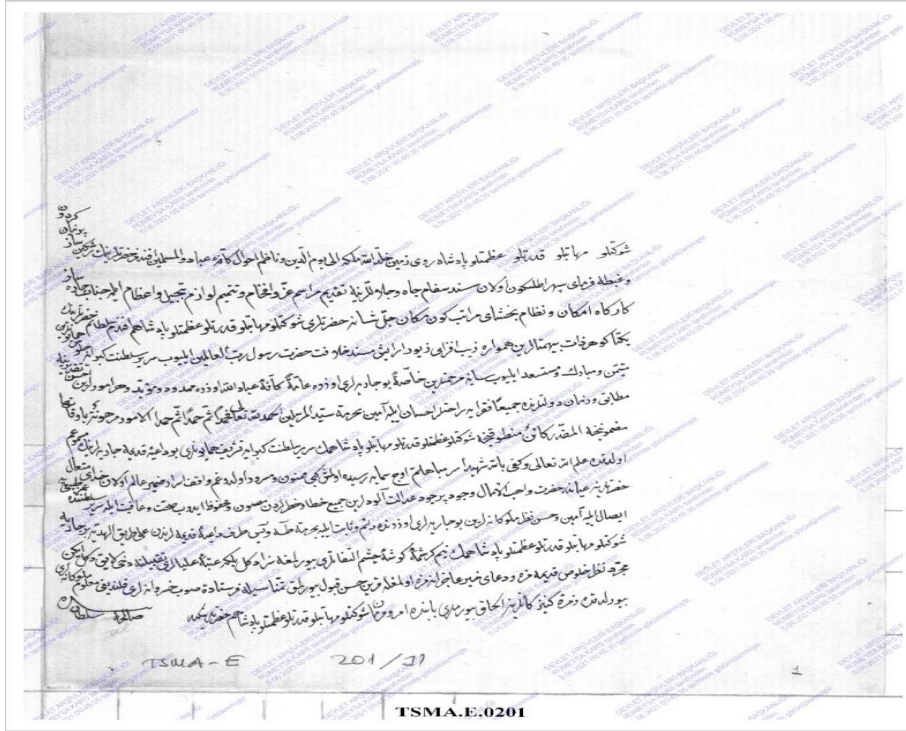
Bende-i Saliha binti Sultan Ahmed Hân

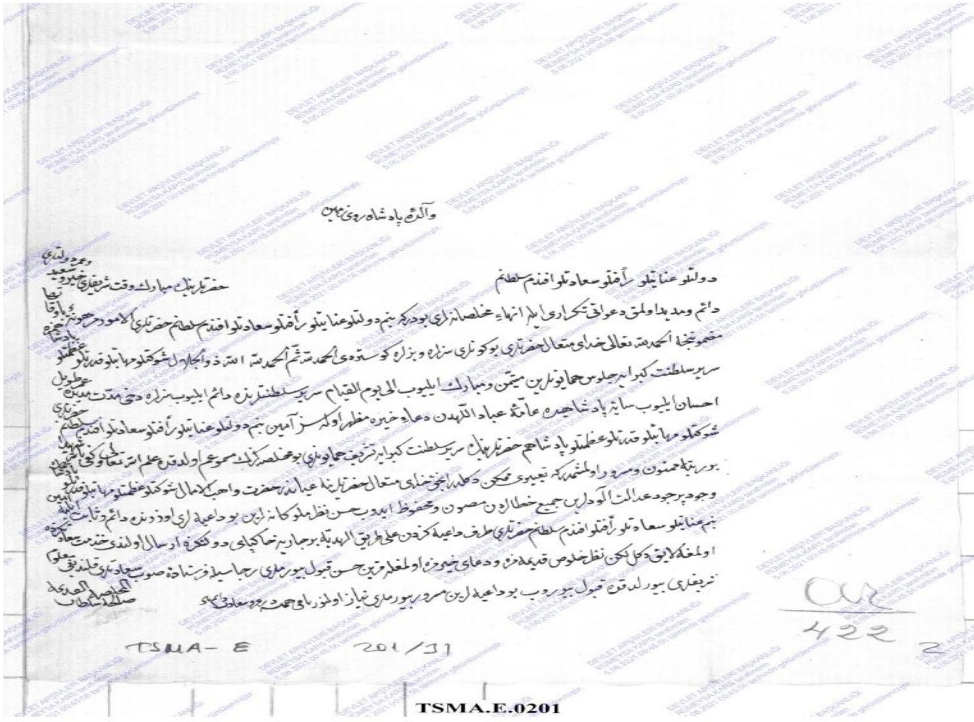
¹⁴⁰ Ser-adikat:padişaha ait perdeler

¹⁴¹Reside:erişmiş

2. Tıpkıbasım

TSMA.E.0201

TSMA.E.0201

I.Mahmud'un Tahta Culusunda III. Ahmed'in Kızı Saliha Sultan'ın Gönderdiği Bir "Tebrik-Nâme" Hakkında

پادشاه روی زمین خلد الله خلافتی
تو کلو و کلتو و مرآتو و عظمتو افندم
بوم الدین حضرتیک مبارک کباب هایون حکیمای مرآه انزلتیه صد هزار آن
مجنوقه صورت نیاز بر لبه یوزم ایبار و کوزم خاکسار قلند خد نصکد معروض احقرای
بود که حق بیجانده و تعالی حضرتی شو کلو و مرآتو افندیکن مبارک وجود هایون
سعادتین بلبله دهر دن و خطا حطاردن مصون و محفوظ اید و بجز دلانین
زیاده و مبارک خاطر خوشید ظاهر لرین همیشه کناده قلوب فرخ و سیاب
مرز تلرین عالی خیر لراد آمانه و ذوق صفاه بر قرار اید و ب دولت و اقبال و
سعدت سلطنت اجلا کنز ایله داش و قاضی الیه امین محبت سید لریلین
نیم شو کلو و کلتو و مرآتو پادشاهم حضرتی افندیکن مرآه علیه لرین تفریح و نیاز
ایدنکی بولحق در عاجک اوز نردن رحمت انزلین در بیخ بیور موی خاکد رفیع
ایدوب قیله پیشه و همیشه افندیکن شرف محترمی کباب سعادتلی آینه یوزم
سور که خلاصه اندیشه من اولدی و غی لجددن و یا خصوص جناب سعادت لری
هفته مع ولت باد
صلوات
جبار لری

TSMA.E.0201

پادشاه عالمی اجم حضرتیک مبارک
حق بیجانده و تعالی تو کلو و کلتو و مرآتو و عظمتو افندیکن
کباب هایون حکیمای مرآه انزلتیه هزار تفریح و نیاز ایله یوزم ایبار و کوزم خاکسار
قلند خد نصکد معروض احقرای نبته بود که حق بیجانده و تعالی حضرتی شو کلو و مرآتو
افندیکن مبارک وجود هایون سعادتین خطا و حطاردن و اناط دهر و زنده معروض
محر و ولتلرین زیاده و مبارک خاطر خوشید ظاهر لرین همیشه کناده قلوب فرخ و سیاب
و اقبال و سعادت سلطنت اجلال ایله نیجه نیجه فرخنده آیدن و اصل اولق روزی یوزم
الیله امین محبت سید لریلین نیم شو کلو و مرآتو و اللهم پادشاهم حضرتی
بوجهر فو کوری حکم کن رفیع ایدوب خلاصه اندیشه من اولدی و غی کباب سعادتلی آینه
یوزم سور که نابنده محض شرف محترمی سر ساریک سرور مبارک ماه شور جمال سعادتین
ملا قاندری سید اولدی غلی چمنیز بر سر اولمشد و حق تعالی حضرتی نیاز ایله یوزم
مبارکده اولاده غزاکری ذری العالمین مویون و مبارک و دین مبین اوضرین کجیلر زحمتکری
حضرت حق و قیاض طلق لطف که نیله رحمت سید لریلین بروه مجوده اولان حکم لری
ظفر انجای دخی بنص و در غلتر و عدای دین اولدری دانا حور معهور و منهنم حکم
الیله امین یا جمیع الدانین نیم شو کلو و مرآتو پادشاهم حضرتی
باقی مع ولت باد
صلوات
جبار لری

TSMA.E.0201

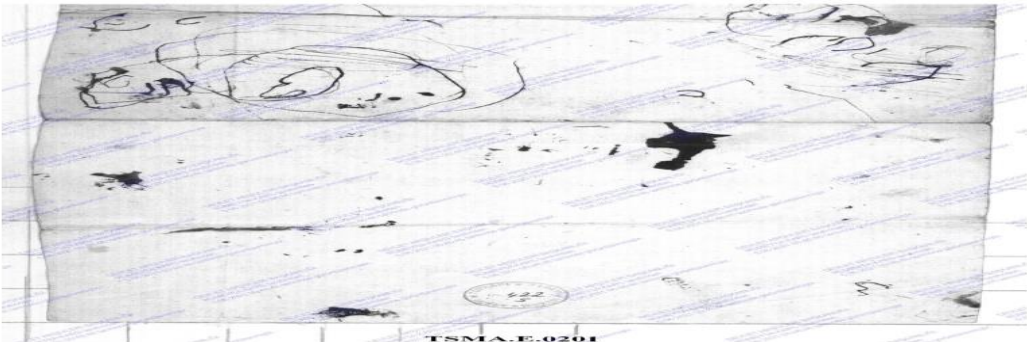
صلوات
شكوه خواجه ابو نصر علي بن شاه

بهن و خواجه امكان پادشاه زمين زمان ابدانك هم درود و صلواته لايقتضاه ارساله الالهي
 وانفطاح خيانتك الدوران حفر تونيك مبارك تراب توتيا اسا و كجا يوتن الرينه
 بوزن و خورم سوز كند منكن حق بجانبه و تعالى حفر تونيك مبارك و خورم هانين
 اكدار كوتيه دنه و صلا حط لرودن مسون و محفوظ و عود و تلون افزون البيوت
 ظل خليل عنایت و حمايتدين سر و صلوات عليه جانانديره داتر البيوت
 ظل خالفت سهارين عاتك حياء و بوجهيته لري اوزن لرودن و دروزن اكلديه
 آيين نيم شو قلو مراتلو پادشاه معروض شده لري بود كه شه العود ليشه سر
 باوكه حوله و ايام سعادت انعام و دخول انكيله حق سبحانه و تعالى مبارك و تونين
 فتاويل عز و رفعتله قلب روشندين مزين البيوت بيجه و بجه سال و خورم
 و ايام و خورم حفته و كاشانه عاقبتك هفتين برقرار و بود و اتم الميه آيين
 بنم شو قلو و خلو عنایتلو نيندم حفر تونيك مرام عليه لرودن تغشع و نياز اولونوكه
 بوينه لري اوزن لرودن رحمت نظر انزلدين سر بوجهيته بو عود و دروزن و خورم
 باقي صحت منته باد

صلوات
 محمد

T.SMA - E
 201/31

TSMA.E.0201

كوتلو مراتلو كه نام عتقو له نام و خورم بوجهيته سكه الالهي هم به پانته عطا حط انكيله عود و تلون افزون البيوت
 و نيفه كاشانه اكوان منشا انبشدي و قلو مراتلو و دروزن و خورم نيم شو قلو نيل نيك و خورمات برناتو و خورمات
 سنه سلافت منته رسول و ايام سهارين بيوت سهارين فانت حلالا نيه سحر و مبارك البيوت سحر و خورمات و خورمات و خورمات
 كاشانه عود و دروزن و خورمات و خورمات و خورمات و خورمات و خورمات و خورمات و خورمات و خورمات و خورمات
 انكيله عود و دروزن و خورمات و خورمات و خورمات و خورمات و خورمات و خورمات و خورمات و خورمات و خورمات
 بو و ايام و خورمات و خورمات و خورمات و خورمات و خورمات و خورمات و خورمات و خورمات و خورمات و خورمات
 و سر و اولون و خورمات و خورمات و خورمات و خورمات و خورمات و خورمات و خورمات و خورمات و خورمات و خورمات
 جميع عطا و خورمات و خورمات و خورمات و خورمات و خورمات و خورمات و خورمات و خورمات و خورمات و خورمات
 ملكوت لرودن بو سهارين اوزون داتر و ثابت ايليه آمين سحره اطره و من با و خورمات و خورمات و خورمات و خورمات

صلوات
 محمد

T.SMA - E
 201/31

TSMA.E.0201